

Kóserőség = identitás

(Smini hetiszakasz)

„Ne tegyétek magatokat utálatossá semmiféle csúszómászó állattal, ne tegyétek magatokat tisztátalan-ná velük (...) én, az Örökkévaló vagyok a ti Istenetek, szenteljétek meg tehát magatokat, hogy szentek legyetek (...) mert én vagyok az Örökkévaló, aki felhozott benneteket Egyiptomból, hogy a ti Isteneitek legyenek” (3Mózes, 11,43-45).

EZ A FEJEZET foglalkozik a zsidó étkezési törvényekkel, közismert nevén a kóseriséggel – ami számtalan előírásból tevődik össze, az állatok vágási módjától kezdve a tej és a húsos ételek elkülönítéséig –, valamint az étkezés legapróbb részleteinek elemzésével.

A zsidó étkezési szokások összessége a zsidó élet lényegi eleme, az identitás meghatározó tényezője. A Tóra – más helyütt – röviden, de szemléltetően leírja, hogy az identitásvesztés gyakran a fehér asztalnál kezdődik, amikor a zsidó ember a neki tilalmas ételeket fogyasztja. Ebből fakadhat a további lépés, a kitérés, a zsidóság elhagyása.

Így tehát a kóseriség törvényeinek betartása nem öncél, hanem a zsidó élet kereteinek fenntartása, azaz a zsidóság megtartása. Nem könnyű dolog ezeket a törvényeket betartani, nagy fegyelem és önmegtartóztatás szükséges hozzá. Különösen próbára tesz, ha ellenséges érzületű környezetben kell tenni.

Már Bölcsseinknél is találunk erre vonatkozó utalást: „Mondá pedig Ráv: a parancsolatok azért vannak, hogy az emberiség jobb legyen általuk – vagyis a zsidók jobb zsidók legyenek. Mert hiszen mit érdekl az Örökkévaló, hogy valaki milyen módon vágja le a barmot, a nyakát vágja-e el vagy hátulról döfi le. Azt kell tehát mondani, hogy ezek az utasítások azért adtak mégis, hogy a zsidók betartsák őket, és ezáltal jobbak legyenek” (Börésit rábbá, 45,1 alapján).

„Hogy különbség tétessék a tisztátalan és a tiszta között, az állat között, melyet szabad enni és a között, amit nem szabad” (uo. 11,47).

EZZEL A MONDATTAL fejeződik be a kóser, illetve nem kóser állatokra vonatkozó utasítások sora, és közvetlenül utána az Írás már a szülőnőre vonatkozó törvényekről beszél.

A Halacha szerint ha egy állapotos asszony megkíván valamit, lett legyen az akár valamilyen tisztátalan étel is, adnak neki, mert ha nem, az ártalmas lehet akár rá, akár a magzatra nézve.

A Talmudban olvasható, hogy egy állapotos asszony jom kippurkor ételszagot érzett, és annyira megkívánta, hogy rosszul lett. Ekkor megkérdezték Jehudát, a fejedelmet, mi a teendő. Azt tanácsolta, sűgják az asszony fülebe, hogy ma jom kippur van, hátha attól megnyugszik. A hatás nem maradt el, az asszony éhsége lecsillapodott, és lemondott arról, hogy megszegje a böjtöt.

A gyerekből, akit ez az asszony szült, híres ember lett, rabbi Jochanán, az erégi zsidóság nagy alakja, a jeruzsálemi Talmud megalakítója.

Egy másik eset is fennmaradt a tárgykörből. Itt rabbi Hanina maga súgta a terhes nő fülebe ugyanezt, de ez nem segített, az asszony kénytelen volt enni. Ennek a nőnek a fia lett Sabtáj, aki „gyümölcsfelhalmozó” néven vált hírhedtté (a Halacha szerint Izrael földjén nem szabad élelmiszert felhalmozni és a kereskedelem-ből kivonni, nehogy ezáltal az árak magasak legyenek (Joma 82).

Erre utal az Írás – mondta a vilnai Gáon –, amely szerint ahhoz, hogy különbség tétessék tiszta és tisztátalan között, tudni kell, hogy ha a chájá (élőlény, állat, más értelmezésben szülő asszony is), aki megkívánt valami nem kóser dolgot, eszik is belőle, akkor a gyerek olyan lesz, mint Sabtáj. Ha pedig a chájá, a szülőnő képes magán uralkodni és nem eszik tisztátalant – akkor a gyerek cádik lesz...

HOGY Mennyire ügyeltek valamikor még a vallástalan zsidók is a kóser konyhára, nehogy, Isten őrizze, tréflit egyenek – tanúsítja az alábbi történet:

A neves briszki rabbit, reb Hájjimot arról faggatta néhány egyszerű bálbosz, mitévők legyenek, mivel meghívta őket egy ismert zsidó tolvaj egy micve-lakomára, amire muszáj elmenniük, de nem tudják, ehetnek-e az ott felszolgált ételből.

A rabbi magához hívatta ezt a tolvajt, bezárkóztott vele a szobába, majd azt kérdezte:

– Kérdezek tőled valamit, de ígérd meg, hogy az igazat válaszolod.

A tolvaj még meg is esküdött, hogy nem fog hazudni.

– Mondd meg nekem tehát, mi történik akkor, ha éppen szombaton akad valami lopnivaló?

– Akkor ellopom – felelte a tolvaj. – És ha ehhez világot (vagy tüzet) kell gyújtani?

– Akkor gyújtok.

– És ha fel kell törni egy zárat?

– Akkor feltöröm, gond nélkül.

– És ha egy nem zsidónál adódik alkalom lopni?

– Mi a kérdés – nevetett a tolvaj –, az a pénz nem pénz?

– És mi van, ha ott tréflit húst találasz?

– Akkor elviszem.

– És mit csinálsz vele?

– Hogyhogy mit csináljak vele? Eladom egy másik tréflievőnek.

– Miért nem eszed meg magad?

– Miket kérdez a rebbe?! – csodálkozott el a tolvaj. – Tréflit enni?!

– Na és lopni talán szabad? És tüzet gyújtani és zárat feltörni szombaton – azt talán szabad? Hát tréflit enni nagyobb vétek, mint lopni, tüzet gyújtani és a szombatot annyiféleképpen megszegni?

– Az Isten áldja meg magát, rabbi – sértődött meg a tolvaj –, hogy éppen maga mondjon ilyesmit?! Hogy lehet ezeket a dolgokat összehasonlítani? A lopás, az a megelhetésünk, a párnósze. És ha éppen szombaton akad pénzszerzésre lehetőség – mit lehet tenni? No de tréflit enni! Isten őrizze! Hát talán mi nem vagyunk zsidók?

A rabbi elbocsátotta a tolvajt, majd közölte híveivel, az ő felelőségére részt vehetnek a tolvaj lakomáján, ha tudják, hogy azt nem lopott pénzből készítette.

A ZSIDÓ FOLKLÓR számtalan olyan történetet ismer, melyekben

(Folytatás a 2. oldalon)

A Scheiber-díj átadása Izraelben

A közelmúltban beszámoltunk a Scheiber-díj ez évi budapesti átadási ünnepségéről.

Mínt hogy Michael K. Silber jeruzsálemi professzornak nem volt alkalma akkor Budapestre jönni, ő a kitüntetését az illetékes minisztériumok közötti megállapodás alapján a Magyar Köztársaság izraeli nagykövetségének március 15-i ünnepi fogadása alkalmával vette át Szentgyörgyi Zoltán nagykövettől.

A nagykövet méltató szavak kíséretében nyújtotta át az elismerést a professzornak, majd az izraeli látogatáson tartózkodó Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi mondott köszöntőt, Silber professzor munkásságának, valamint a Magyar Köztársaság által alapított tudományos emlékdíj jelentőségének ismertetésével. A mintegy kétszáz főnyi vendégsereg szívvelyes ünneplésben részesítette a kitüntetettet, nemkülönben meleg baráti szeretettel fogadta az aznap Budapestre érkezett főrabbit, aki ünnepi jókívánságait fejezte ki mind az ünnepeltnek, mind a megtisztelt alkalomra lehetőséget nyújtó nagykövetnek és vendégeinek.

Tájékoztató a Budapest Alap kárpótlási programról

2008. augusztus 6-án sajtótájékoztatót jelentette be Greg Schneider, a Claims Conference ügyvezető igazgatója a Budapest Alap kárpótlási program megnyitását.

Az Alap egy egyszeri, 1900 euró összegű kifizetést juttat olyan holokauszt-túlélőknek, akik a német megszállás idején zsidó üldözöttként valamennyi ideig Budapesten tartózkodtak, jelenleg Magyarországon vagy más, volt kommunista országban élnek, és nem részesülnek a Kelet- és Közép-európai Alap havonkénti támogatásából, illetve néhány más, korábbi kifizetésből, pl. BEG-jóváátétel (a feltételek részletes ismertetése a www.claimscon.org honlapon, illetve irodánkban megtalálható).

A Szervezethez a mai napig 5950 kérelem érkezett be. Az első nagy csoport, kb. 4000 kérelem már 2008. szeptember végén kifizetésre került. Azóta közel 1500 további jóváhagyás és kifizetés történt.

A Budapest Alapot a német kormány egy többéves tárgyalássorozat nyomán hozta létre.

A tárgyalásokkal a Claims Conference célja az volt, hogy azok a túlélők is részesülhessenek anyagi támogatásban és az átélt üldöztetés morális elismerésében, akik a Claims Conference Közép- és Kelet-európai Alap (CEEF) programjában a háromhavonkénti kifizetésre nem jogosultak.

A programra továbbra is bárki jelentkezhet, aki a leírt feltételeknek megfelel.

Jelentkezési határidő: 2009. augusztus 6.

A program az üldöztetés túlélőire vonatkozik. Örökös csak akkor adhat be kérelmet, ha a volt üldözött személy a Budapest Alapról szóló megállapodás létrehozásakor, 2008. június 4-én még élt, és csak ezt követően hunyt el.

További információ: Claims Conference Budapesti Iroda, 1066 Budapest, Lovag u. 5. Tel.: 889-3330, 374-3078.

Székely Judit
Claims Conference, Budapest

Jom hásoá

Április 21.

Jom házikáron

Április 28.

Jom háácmáut

Április 29.

Körzeti kitekintő

Révkomárom

Évezredes vita, hogy a zsidóság tartotta-e meg a szombatot vagy a szombat a zsidóságot. Nemrégiben szép eseményre került sor a teljese felújított Wallenstein Zoltán-teremben. Az Élmények szombatjának célja az volt, hogy visszahozzunk valamit a régi idők hangulatából, legyen alkalma tanulni mindenkinek, aki még csak kevésbé járatos a zsidó hagyományokban. A sábbat vezetését Zeev Stiefel póstyáni rabbi vállalta, akinek feladata a szlovákiai kis közösségek látogatása, a hitélet megújítása ezen a vidéken. A BZSH Frankel Leó úti zsinagógája „kölcsonozte” kántorát, *Biczó Tamást* erre a hétvégére. *Megyes Pál*, az ORZSE hallgatója rendszeresen vezeti ünnepeinket, ő is aktívan bekapcsolódott a rendezvénybe.

A nőket és férfiakat elválasztó mechica épült a terem közepére, az ima idejére, ahogy a rabbi kifejtette, azért, hogy a nők nehojg eltereljk a férfiak gondolatait az ima közben. A bevezető után közös daltnulás következett, melyet *Eran El-Bar*, a Szochnut közép-kelet-európai igazgatója vezetett, majd a kántor elénekelte a szombatköszöntő és az esti imát.

A zsinagóga előterében berendezett konyhában a rebbeben és három kisgyermek szorgoskodott az ötven fő glatt kóser ellátásán. Szerencsére több önkéntes segítők is akadt. Az asztalra finomabbnál finomabb hagyományos ételek kerültek, a vacsora mindenkinek nagyon ízlett. Közös éneklés után minden résztvevő bemutatkozott, majd hetizsakasz-magyarát hangzott el *Megyes Páltól*. Az asztalt a helyiek kívül (akik közül sajnos sokan nem jöttek el) budapesti, vértsekthelyi, tatabányai, pozsonyi hittestvéreink és barátaink ülték körül. Késő este az étkezés utáni áldás zárta a napot.

Szombat reggel imára gyűltünk össze. Hosszú évek óta először hangzott el sáchrít a Menházban. A tóraolvasást a rabbi végezte.

Az ima után ismét a finom ebéd következett. Szellemi táplálék is ju-

tott mindenkinek, *Szántó Imréné dr. Balázs Edit*, az ORZSE és a szombathelyi Berzsenyi Dániel Főiskola tanára a Kárpát-medence zsidó közösségeinek történetéről adott elő, kiemelve az Árpád-kort. A résztvevők nagy érdeklődéssel hallgatták a szakember szavait.

A délutáni pihenő után pürim és peszách ünnepe volt a téma. *Megyes Pál* pürimről szóló rövid összefoglalóját *Biczó Tamás* daltnítása zárta.

Zeev Stiefel rabbi érdekességeket osztott meg a jelenlévőkkel peszách közelgő ünnepről. Számos kérdés hangzott el a chomec eladásával és a széderestével kapcsolatban is.

Eran El-Bar zeneszerzőként a zsidóság és a zene kapcsolatát elemezte. Előadása második felében a Szochnut tevékenységéről beszélt.

A program énekléssel és a közös Havidalával zárult. A résztvevők új tudással gazdagodva, pozitív energiával feltöltődve távoztak Révkomáromból.

Ezúton köszönjük *Kollár Zoltán*, *Haas Judit* és minden önkéntes segítő közreműködését. Az esemény a Melamed oktatási program keretében a JHF és a Pincus Foundation támogatásával jött létre, terveink szerint a jövőben is szervezünk majd hasonló rendezvényeket, amelyekre minden érdeklődőt szeretettel várunk.

A révkomáromi közösség ezúton köszöni meg a budai körzet elnökének, *Tordai Péternek* és rabbijának, *Verő Tamásnak*, hogy az Élmények szombatjára „kikölcsonozták” kántorukat, *Biczó Tamást*, ezzel is a biztosítva rendezvény színvonalas lebonyolítását.

Bethlen tér

Vájkirá szombatján kapott héber nevet *Helper Pál* és felesége, *Melinda* kislánya, *Hanna*. Az örömapa ebből az alkalomból a Tóra elé járult, ahol *Deutsch Róbert* főrabbi a *Channe Szöre* nevet adta az újszülöttnék. Az imádkozást követő kiduson a főrabbi tanítása után az apai nagypapa, *Helper Tamás* tolmácsolta a család köszönetét a szép ünnepséget.

* * *

Vájákhél-Pekudé szombatján *Dickmann Ákos* és *Anikó* harmadik gyermekének, *Szöfiának* volt a névadási ünnepe. *Deutsch Róbert* főrabbi a *Szöre Cháje* nevet adta a babának. *Kerekes Béla* főkántor énekelte ünnepi Sehechejánut. A család által rendezett kiduson a főrabbi köszöntő szavai után a hívek gratulációkkal halmozták el az örömszülőket és a rokonság megjelent tagjait.

Wesselényi – önkormányzati garanciával

Lapunk hasábjain egy időben folyamatosan tudósítottunk az immár két évtizede működő amerikai alapítványi iskola életéről, mindennapjairól, különféle kiemelkedő eseményeiről. Az évek (különösebb reklám, hírverés nélkül is) teltek, a hajdan volt első osztályosok már diplomáltak, dolgoznak, az élet számos területén kiválóan állják meg helyüket. Kis létszámú osztályokban, az óvodától az érettségig jó alapot, héber és angol nyelvi képzést, magas szintű vallási és világi oktatást, neve-

lést kaptak az alma mater történelmi falai között.

Nem volt titok már egy ideje, hogy az intézmény komoly finanszírozási gondokkal küzd, ami már szinte az iskola létét veszélyeztette.

Az igazgató, *Balázs Gábor* beszélgetésünk során örömmel tájékoztattott arról is, hogy az iskola további fennmaradásához a VII. kerületi önkormányzat anyagi garanciát vállalva komoly támogatást ad. A világi vezető elmondta azt is, hogy óvodájuk egyeztetendős szüneteltetése után a következő oktatási évben új vezetővel és pedagógusokkal (pályáztatás során a lehető legmegfelelőbbeket kiválasztva) sok-sok új, a gyermekek komfortérzetét javító, szabadidős tevékenységét kellemesebbé és hasznosabbá tevő kezdeményezést vezetnek majd be. Ezek között is előkelő helyet foglal el a Belváros egyik legkönnyebben megközelíthető szegmensében található iskola korábban betonnal borított udvarának műfüvesítése és egy elkerített, az EU-szabványnak megfelelő, biztonságos és modern játszótér létesítése, hangsúlyosabb héber és a szabadalmaztatást, majd az adaptációt követően egyedülálló módszerű angolnyelv-oktatás, az óvodai csoportszobák felújítása, játékok és még korszerűbb fejlesztő eszközök beszerzése.

A sokéves tapasztalat már bizonyította, hogy a kisgyermekkorban kapott, az életkorának megfelelően élvezetessé tett játékos nyelvi képzés már az iskola alsó tagozatában is előnyt biztosít a nem zsidó óvodákban érzett gyerekekkel szemben.

Mindezokról és sok egyébről 2009. május 5-én délután 16 órától a díszteremben (VII. kerület, Wesselényi u. 44., III. emelet) kaphatnak széles körű tájékoztatást a fenntartó képviselőjében *Herczog László* elnöktől, az iskola rabbijától, *Weisberger Miklóstól* és a világi vezető *Balázs Gábortól* azok a szülők, akik szeptembertől az intézmény óvodájába-iskolájába kívánják beírni gyermeküket.

A találkozásig is lehet érdeklődni a 36-1-322-2843 telefonszámon vagy az info@aai.co.hu e-mail címen.

Gál

Olvasóink véleménye

Érdeemes lenne támogatni

2007 óta többször jártam a Spinoza Színházban (1074 Budapest, Dob u. 15.), és a témaválasztások, valamint a fellépő művészek magas színvonalú előadásai egyre jobban felkeltették az érdeklődésemet.

A Spinoza Színház nemcsak nevében, hanem műsoraiban is döntő többséggel echte zsidó színházat képvisel. Zsidó tárgyú műveket adnak elő és híres zsidó személyiségeket hallgathatunk meg. Rendszeresen fellép Popper Péter, Heller Ágnes, Bächer Iván, Székelyi József, Kulka János, Haumann Péter és fia, Balázs, valamint sokan mások. A programok között szerepel klezmerzene, orosz–zsidó dallamvilág (Jávori Ferenc), kántorkoncert (Fekete László, Tóth Emil, Zucker Immanuel, Neumark Zoltán), máramarosi chászid dallamvilág, valamint amerikai jiddis zene. Békebeli zsidó kabaré-előadásokból is rendszeresen mutatnak be részleteket. Rám (aki egyre több rendkívül értékes előadásokon veszek részt) a legmegdöbbentőbb drámai hatást „A címzett ismeretlen” című, a hitlerizmusról szóló színdarab tette. Ezt a művet minden zsidónak és nem zsidónak meg kellene nézni. Saját deportálásomból származó koncentrációs táborbeli emlékeimet hozta ismét felszínre.

Mindezeket csupán azért foglaltam össze nagy vonalakban, mert miután érdeklődni kezdtem a Spinoza Színház működtetésének körülményeiről, kiderült, a már évek óta folyamatosan fenntartási nehézségek ellenére egyetlen zsidó szervezettől sem kapott semmilyen anyagi támogatást. Kérései eredménytelenek voltak, sőt egy alkalommal még pénzt is kértek a Mazsihisz részéről azért, hogy műsoraikat felvegyék a Zsidó Nyári Fesztivál programfüzetébe (!).

Mindezek alapján úgy gondolom, hogy:

1. Az Új Életben folyamatosan fel kellene hívni olvasóik figyelmét a Spinoza Színház előadásaira cikkekkel és havi programjaik ismertetésével, hogy minél szélesebb körben látogassák rendkívül értékes előadásaitak.

2. Mivel ilyen rendszerességgel működő, zsidó tárgyú előadásokat felvonultató intézmény nincs rajta kívül Magyarországon, ezért a nehéz helyzetben is fennmaradó és helytálló Spinoza Színház számára a Mazsihisznek állandó anyagi támogatást kellene nyújtania.

A Hitközség vezetőinek meg kell érteniük, hogy a Spinoza Színház zsidó kultúrát terjeszt, elmélyíti a zsidósághoz tartozás érzését, felszínre hoz régen átelt emlékeket, amelyek fenntartására a jelenben és a jövőben is nagy szükség van, mert az emlékezés a közös sorsra összekovácsolja a szétforgácsolódott és feledésbe menekült lelkeket, erősíti az identitástudatot. E színháznak közösségi tudatot összetartó ereje és szerepe van a mai Magyarországon, fenntartása, működtetésének segítése a magyar zsidóság elemei érdeke.

Végezetül: tapasztalt emberként tudom, hogy szívjből jövő, érdekel nélküli soraimat több kifogás fogja érni a megszólítottak oldaláról. Kérem, írásomban a lényegre vázoltam: egy ilyen, a zsidósághoz szorosan kapcsolódó, hagyományörző kulturális intézményt nem szabad sorsára hagyni, azt támogatni kell!

A római mondás így szól: nomen est omen. Csak remélni merem, hogy a magyar zsidóság érdekében a jobb sorsra érdemes Spinoza Színház nem jut Baruch Spinoza sorsára, akit az 1600-as években saját hollandiai zsidó hitközsége zárt ki soraiból. Ők nem ismerték fel Spinoza gondolatainak jelentőségét.

Bízom benne, hogy a Mazsihisz vezetőségének részéről a végeredmény e kulturális intézmény támogatása lesz.

Dr. Langermann István

Ismét kirándultunk

A VI. kerületi önkormányzat, illetve a TERMA Zrt. pályázati támogatásával az alkalommal Bodrogkeresztúr–Tokaj–Miskolc térségébe „szomszédolt” a Hunyadi téri körzet és a Generáció Klubja. A kényelmes busz harmincöt utassal – köztük a templom előjáróival – a reggeli órákban indult első úti célja, Bodrogkeresztúr felé. A falu főutcáján helybéli kíséreléssel, Bozsóné Irenével indultunk múltidéző sétára, bejárva a szépen felújított hajdani rabbiházat, a világszerte csodarabbinak nevezett nagy hírű tudós, Steiner Sája lakhelyét, ahol a hölgy meglepően felkészülten átfogó ismertést adott, majd az egykori imaház helyén álló szemközti épületet (egyiknek a falán sincs még utalás sem a múltra). Továbbmenve a temetőt kerestük fel, ott Kádasné Erzsike, a gondnokné vette át az idegenvezetői tisztséget. Bejártuk a sírkertet, elhelyeztük a kegyelet kavicsait, és elmondtuk a kádís imát is. Ezután Tokaj következett, a mára csak külső jegyeiben zsinagóga megtekintése. Kirándulásunk utolsó állomása Miskolc volt, a hitközség Kazinczy utcai templomának, majd közösségi helyiségének meglátogatása, ahol Szlukovinyi Péter titkár és Farkas Anikó beszélt a helybéli zsidóság múltjáról és jelenéről.

Szükszörítő volt látni a jelenlegi állapotában is méltóságteljes, műves épületet, ahol valaha több ezren tudtak naponta imádkozni, s melynek rekonstrukciójára szinte remény sincs, hiszen az elmondottak alapján csupán a kezdéshez szükséges tőke összege 800 millió forint (!) lenne. És itt, az ősi falak között csendült fel Vencel György kántor kezdeményezésére a „Szól a kakas már”, ritkán aktuálisabb helyszínen és időben.

Utolsó utunk a zsidótemetőbe vezetett, ahol a mártírok emlékfalánál hangzott el a közös kádís, és kerültek kövek annak talapatához.

Ezúton szeretnénk köszönetet mondani azoknak a vidéki keresztény embereknek, akik pihenőnapjukat áldozták fel a csoport kísérésére, tájékoztatására, s tették ezt természetesen, elhivatottan és végtelenül kedvesen!

gáljuli

Kóserság = identitás

(Folytatás az 1. oldalról)
komoly halachikus erőfeszítést tettek annak érdekében, hogy kóserrá nyilvánítsanak egy kérdéses állatot, ha az éppenséggel egy szegény emberé volt, vagy nagy veszteséget okozott volna a mérszárosnak (hefszéd mörube), netán egy város maradt volna az ünnepre hús nélkül. Maga a Talmud állapítja meg, hogy „a könnyítés dicséretre méltóbb”, mint a merev szigorúság, mivel a könnyítéshez nagyobb tudás szükséges.

* * *

A KUTNAI RABBI Jósua-hoz beállított egy szegény asszony „sajlé” kérdezni. Elmondta, hogy miután a csirkéjét levágta, kikóséroztta (kiázattotta és beszóta, hogy minden csepp vér is kimenjen belőle), majd felbon-totta, nem találta az epét. Ha pedig

bármilyen rész is hiányzik az állatból – az nem kóser.

A rabbi kézbe vette a csirkét, az epe feltételezett helyén megnyalta, de nem érzett keserű ízt. Ugyanígy tett a rabbiülök is – ő sem érzett semmit.

Ekkor a rabbi az asszonyhoz fordult, mondván, érez-e ő valami keserűséget?

– Jaj, de mennyire, rebbe – szóltat meg az asszony –, keserű, mint a halál. Gondolja el, özvegyasszony vagyok, árva gyerekekkel. A legnagyobb beteg, és az orvos azt tanácsolta, adjak neki húslevest. Utolsó filléremért vettem ezt a csirkét, és amilyen szerencsém van, „sajlé” van rajta. Keserű, nagyon keserű...

– Na, ha keserű, akkor kóser – hozta meg a rabbi a döntést.

Naftali Kraus

Vili bácsi emlékére

Czeichner Vilmos zl.

„Czeichner Vilmos a Debrecen városában 2004-ben megrendezett Kardos Albert Vers- és Prózamondó verseny győztese!” E szavakkal tudatta a jelenlévők, illetve ország-világ előtt *Szabó Magda*, a modern kori magyar irodalom egyik legkiválóbb reprezentánsa, a helybéli zsűri elnöke, Kossuthdíjas író, hogy Vili bácsi meghódította a hallgatók és az ítések szívét.

Néhány nappal ezelőtt a mi Vili bácsink – 84 éves korában – eltávozott e világból. Egyszerű élet, de nem volt magányos. Az irodalom szerelmese, aki több ezer költeményt kívülről tudott, s akinek írásaiból egy kis kötet is megjelenhetett. Öntudatos, harcoss lelkületű személyiség, aki hatalmas olvasottságával és különösen a klasszikus líra iránti szeretetével hívta fel magára a figyelmet. Jellegzetes, szentóri hangján jómaga is rendszeresen előadta a világirodalom remekeit, avagy szavalta szép magyarsággal megfogalmazott, gondolatgazdagsággal átitatott saját verseit.

Egy olyan személyiség hagyott itt bennünket, aki zsidó közösségünk öntudatos, oszlopos tagja volt. Az ORZSE zsinagógájának egykori munkatársát tisztelhetjük benne, aki templomunkban a *scholae pulsator* (sámás) tisztségét is betöltötte. Olvasottsága, műveltsége, tapintatos, finom humora méltán vívta ki a szeretetet és a népszerűséget. Versei mély humanumról, emberszeretetről, Isten és ember iránti elkötelezettségről szó-lanak. Akár hexameterben, akár más költői formavilágban fogalmazta meg a *bolygó zsidó* útkeresését, a makro- és a mikrovilág iránt érzett affinitását.

Amikor belépett a zsinagógába, egy csillogó tekintetű, csintalan mosolyú, mély érzelmekkel átitatott férfiu nézett ránk. Gyönyörű, lírai bariton színezetű orgánuma csendült fel a tóraolvasás előtt:

„...áser, báchár bánu mikol hoámin”

„Áldott legyen az Örökkévaló, aki kiválasztott bennünket az összes nép közül”

Mély emberi alázat, az ősi múltra való visszatekintés és a jövőben időnként kétkelődő, elégedetlenkedő, hitében azonban szilárd és megalapozott ember fohászja szállt a magasságok felé.

Drága Vili Bácsink!

Te jelenléted folytatólagoosságával tanítottál és vidítottál bennünket!

Hiszen a leírt vagy kimondott költői sorok megérintették a lelkeket, és spirituális élményben részesítették az arra szomjazókat.

Te voltál a bölcs, a halk zavú krónikás!

Szerves része a hagyomány láncolatának, aki fürkészte a végtelent, s mindig megtalálta az örök emberi értékeket, s az értékek hordozóit, az emberi szívkeket.

Schőner Alfréd

Elhangzott Czeichner Vilmos temetésén, a rákoskeresztúri sírkertben, 2009. március 27-én.

Antiszemitizmus a jelenkori Európában

Aliza Bin-Noun, Izrael állam nagykövete kezdeményezésére kétnapos konferenciát rendezett a Közép-európai Egyetem (CEU). A résztvevők áttekintették a szólásszabadság és a holokauszt-tagadás összefüggéseit, a gyűlöletbeszéd büntethetőségét, valamint az előítéletek és a média szerepét.

A nagykövet asszony megnyitóbeszédében felhívta a figyelmet arra, hogy a szólásszabadság nem jelentheti az antiszemitizmus terjesztését. A gyűlöletbeszéd megelőzése érdekében elengedhetetlenek a jogi lépések, és fontos szerepet kell kapnia az iskolai oktatásnak is.

Jehuda Blum professzor, Izrael egykori ENSZ-nagykövete történelmi összefoglalójában kitért arra, hogy a zsidóság megsemmisítésére

kidolgozott náci terveket nem lehetett volna végrehajtani Magyarországon, ha azokat a magyar hatóságok nem támogatták volna. Napjaink hazai közállapotára utalva, az előadó hangsúlyozta az igazságszolgáltatás szerepét. Úgy fogalmazott, hogy a szólás- és gyűlékezési szabadság nem korlátlan és nem abszolút. A szavak önmagukban is sérthetik az embereket.

Kovács András, a CEU oktatója arról számolt be, hogy a közelmúltban végzett antiszemitizmust vizsgáló európai közvélemény-kutatás szerint a válaszadók 31%-a úgy gondolja, a zsidók felelősek a kirobant gazdasági válságért, 40%-a pedig úgy vélekedik, hogy a zsidóknak az üzleti világban túl nagy a hatalmuk. Ezek az adatok jól mutatják, hogy az

antiszemita stereotípiák ma is működnek Európában.

Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság volt elnöke egy korábbi, az izraeli legfelsőbb bíróság által szervezett konferencián elmondott beszédét idézte fel. Véleménye szerint a gyűlöletbeszéd elleni hatékony fellépés érdekében szükség lenne az alkotmánybíróság állásfoglalására, de a dokumentum évek óta késik. A korábbi bírói döntések teret nyitottak a szélsőségeknek.

Az egykori főbíró – akit az egyik internetes portál „lomnicionistának” nevezett – saját világnézetét e szavakkal fogalmazta meg: keresztény embernek nem szabad antiszemita-nak lennie.

Kis János filozófus, a Közép-európai Egyetem oktatója szerint a gyűlöletbeszédet minél előbb törvényen kívül kell helyezni, mert a szólásszabadság nem lehet teljes mértékben korlátlan. Rámutatott arra, hogy a magyar társadalom ebben a kérdésben mélyen megosztott.

Konrád György író úgy fogalmazott, hogy Magyarországon „elég komoly” probléma az antiszemitizmus, de még nagyobb baj a cigányellenesség. Az antiszemitizmust azok szítják, akik az országos gondok miatt egy kisebbséget kiáltanak ki bűnbaknak.

Kovács M. Mária egyetemi oktató arra világított rá, hogy a magyar közbeszédben gyakran még mindig két történelem létezik: a magyaroké és a zsidóké. Ideje lenne integrált történelemről beszélni.

Werner Bergmann, az antiszemitizmussal foglalkozó berlini kutatóintézet professzora elmondta, hogy Németországban a második világháború végétől az 1990-es évek közepéig folyamatosan mérséklődött, majd 2003-ig erősödni kezdett az antiszemitizmus. Az elmúlt öt évben stagnálás, illetve némi csökkenés történt. Bár az egykori NDK területén gyorsabban terjedt a zsidógyűlölet, mint nyugaton, mértéke azonban nem érte el az utóbbiét. Az antiszemitizmus a szélsőjobb és a szélsőbaloldalon, valamint a muszlim közösségekben is jelen van.

Antoni Sulek, a Varsói Egyetem professzora egy lengyel felmérésre hivatkozva azt mondta, hogy az idén először haladta meg a zsidókat szimpatikusnak tartók aránya az őket ellenszenvesnek ítéelőké. Három évvel ezelőtt a megkérdezettek fele még unszimpatikusnak tartotta a zsidókat, mára ez az arány 32%-ra csökkent. Napjainkban a zsidósággal rokonszenvezők aránya 34% Lengyelországban.

Bár a konferencián erről nem esett szó, de a Sulek professzor által említett adatok különösen érdekesek annak tükrében, hogy Piotr Farfal, a lengyel közszolgálati televízió (TVP) elnöke a médium élén is nyíltan képviseli delegáló pártjának, az ultrakatolikus, nacionalista és antiszemita Lengyel Családok Ligájának (LPR) nézeteit. A „neonáci mozgalom” aktív tagjaként Farfal néhány éve azt írta egy lapban: „a zsidókkal szemben szigorú korlátozások szükségesek, ha népünk egészséges módon kíván fejlődni (...) itt az ideje, hogy kisöpörjük a zsidókat egész Európából”.

Az antiszemitizmusról szóló nemzetközi tanácskozást a Közép-európai Egyetem a budapesti izraeli, amerikai, holland és lengyel nagykövetségekkel, az Európai Bizottság Magyarországi Képviselőtével, valamint a Konrád Adenauer Alapítvánnyal közösen szervezte.

Rojkó A.

ZSOLTÁROK KÖNYVE

A 77. zsoltár

Zsoltárunk szerzője fájalmában úgy érzi, Isten elhagyta és elfeledte őt, s csak az Örökkévaló hajdani csodatetteire emlékezve talál vigasztalást. Noha a költemény mindvégig egyes számban íródott, a kommentátorok jó része úgy véli, valójában nem egyéni fájdalomról, hanem az egész nép tragikus helyzetéről szól, Isten segítségéért fohászokodva. A zsoltár két része (címét leszámítva) élesen elválik:

1. Első felében a költő panaszát olvashatjuk: 2–11. vers.

2. A második rész a történelmi emlékezést öleli fel, különösen az egyiptomi szolgaságból történt csodás megszabadulását: 12–21. vers.

S most itt a meglehetősen nehéz szövegű zsoltár új fordítása: *A karmesternek, Jedutunnak, Aszaf zsoltára. Szavam Istenhez (szól), felkiáltok, szavam Istenhez (fordul), Ő meghallgat engem. Nyomorúságom napján az Örökkévalót keresem, kezem egész éjjel nyirkos, lelkem nem képes megnyugodni. Istenre gondolok, sóvárgok utána, megszólalnék, de elborul a lelkem, szela. Megragadtad szempillámat, felindultam, és nem szólhatok. Felidéztem a régvolt napokat, az ősi éveket. Eszembe jut, hogy éjjel zenéltem, és most szívvel-lélekkel keresem a választ: Vajon végleg elhagy az Örökkévaló, többé már nem őhajt engem? Megszűnt immár a kegyelme, szava elhagyja a további nemzedéket? Isten elfelejtett könyörülni, talán haragjába zúdult irgalma? szela. Kimondom, szenvedést okoz nekem, hogy megváltozott (felém) a Legfelsőbb jobbjá. Felidézem az Örökkévaló cselekedeteit, megemlékezem egykori csodáidról. Minden tettetted végig gondolom, műveidről beszélni fogok. Istenem, utad a szentségbe (vezet), ki oly hatalmas úr, mint Isten? Te vagy a csodatévő Isten, aki megmutatta erejét a népeknek. Karoddal megváltottad népedet, Jákob és József fiait, szela. Megláták Téged a vizek, megláttak Téged és megremegtek, még a mélységek is megrendültek. Vízet zúdítottak a felhők, zúgtak a fellegek, nyilaid cikáztak. Mennydörgés hangja (szólt) a forgatagban, villámok világították meg a világot, rengett és morajlott a föld. Tengeren vezetett az utad, nagy vizeken ösvényeid, nyomdokaid nem látszottak. Nyájként vezetted népedet, Mózes és Áron kezével.*

A zsoltár címében szereplő Jedutun (a szent szöveg írott változata szerint Jeditun) minden bizonnyal a karmester (karnagy) neve, akivel egyébként még két zsoltár (a 39. és a 62. zsoltár) címében is találkozunk. Ő egyike volt a leviták híres szentélybeli kórusa vezetőinek. A név elég gyakori lehetett a Lévi törzsen belül (Krónikák I. könyve, 9. fejezet 15. vers és másutt). Ezt a nevet Josijáhu király idején is említik (Krónikák II. könyve, 35. fejezet 15. vers).

A költő Istenhez fordul, egyfajta invokációval, és reméli, hogy Ő majd bizonyosan meghallgatja panaszát. Az eredeti szövegben a *vehaazin* kifejezést találjuk, melynek gyöke ALEF-ZÁJIN-NUN (= fülelni, szabatosan meghallgatni), s egyesek ezt felszólító módként értelmezik (= „hallgasson meg engem”), mások viszont jövő időként (a bibliai költészetben ez a folyamatos idő) fordítják le. Mi is így tettünk. A folytatásban olvasható félmondat („kezem egész éjjel nyirkos”) a szerző izgatottságának bemutatására szolgál. Egyes bibliamagyarázók azonban arra hívják fel a figyelmet, hogy az N-G-R gyök a héberrel rokon arámi nyelvben a széthúzást, szétnyitást jelentheti, és így a tenyér nyitására, tehát az ősi keleti imamozdulatra utalna, vagyis – úgy mond – a költő azt szeretné kifejezni, hogy ő egész éjszaka Istenhez fohászokodik. Ez a magyarázat azonban meglehetősen nehézkes, nem is szólva arról, hogy a szövegösszefüggés is az előbbi értelmezést igazolja. A zsoltár 4. versének nagyon szép héberséggel megfogalmazott, költői nyelvezetű első fele („Istenre gondolok, sóvárgok utána”) az engesztelőlónapi Neila (záróima) egyik híres középkori költeményében (úgynevezett pijuájában) is visszaköszön.

Szerzőnk kétségbeesésében megkérdezi Istent, vajon számíthatnak-e egyáltalán Reá az ő korában? Vagy szakít népével, és „szava elhagyja a további nemzedéket”? Egyesek az itt található héber *omer* (= szó, szót) szót ígéretként értelmezik, amely az Örökkévaló hajdani, az ősapáknak tett ígéretére, örök érvényű szövetségére vonatkozik. A ledor-vador kifejezést is lehet (mint mi is tettük) a „további nemzedékekre” érteni, vagy esetleg jelzőként, „a számos nemzedéknek szóló” szózatként (ígéretként) fordítani.

Igen nehéz a 11. mondat. A legvalószínűbb értelmezés szerint „szenvedést okoz nekem”, hogy Isten hozzáállása megváltozott: eddig megsegített, most viszont az Ő jobbjá, tehát hatalma lesújtott engem. Van azonban olyan bibliamagyarázó is, aki ezt így értelmezi: ezért „imádkozom Hozzá”, mert megváltott velem szemben a Mindenható.

„Felidézem az Örökkévaló cselekedeteit” – olvassuk a következő mondat elején. Itt azonban a szent írott szöveg (héberül a *ktiv*) eltér a hagyományos olvasattól (ennek elnevezése *kri*). Az előbbi műveltető, az utóbbi kijelentő módba helyezi az emlékezést jelentő héber Z-K-R gyököt. Jelentése azonban mindenképp megfelel az általunk átültetett fordításnak. Ez ugyanis egyfajta bevezetése a zsoltár további részében található történelmi visszaemlékezésnek. A költő még ugyanitt felveti a szónoki kérdést: „ki oly hatalmas úr, mint Isten?” Itt ugyan a héber *él gadol* kifejezés szerepel, ám ez nem feltétlenül nagy Istent, hanem mindenféle pogány istent és akármilyen nagyobb földi hatalmasságot egyaránt jelenthet. Ezért fordítottuk mi így: „hatalmas úr”.

A történelmi emlékezés „Jákob és József fiáról” beszél, valószínűleg azért, mert a Salamon király halála után kettévált birodalom északi része József lezármazottainak, Efrájim törzsének vezetése alá került, míg Jeruzsálem és Juda a jákobi örökséget vallotta magáénak. Az egyik bibliamagyarázó szerint azonban József neve azért került a harmadik ősapá, Jákob mellé, mert ő volt az, aki megmentette és táplálta Izrael fiait Egyiptomban az éhség hét szűk esztendeje alatt.

A zsoltár szerzője főként a Nádas-tengeren való átkelés csodájára hivatkozik, költői képe szerint ekkor „mennydörgés hangja (szólt) a forgatagban”. Van, aki a héber *galgal* (= kerék, forgatag) szót a kerek mennyboltra érti, s ebben az esetben egyfajta szinonimaként kellene átültetni magyarra. Mivel a zsidóknak a tengeren való átkelése után a tenger azonnal visszahúzódott, elmosva az üldöző egyiptomiak seregét, ezért „nyomdokaid nem látszottak”. Végül a zsoltárköltő azzal zárja sorait, hogy a nép Isten irgalmából továbbhaladt útján hazája felé, Mózes és Áron vezetésével.

Raj Tamás

Mártír-istentiszteletek 2009

Május 17. Mosonmagyaróvár	15.00	temető
Május 24. Sárbogárd	14.00	temető
Május 31. Baja Nagykanizsa	11.00 10.30 11.30	Ady E. könyvtár zsinagógaudvar temető
Június 7. Balassagyarmat Devecser Kispest Esztergom Szécsény Pásztó	11.00 11.00 11.00 11.00 11.00 10.00 10.30	temető temető temető temető temető koszorúzás a zsinagógánál koszorúzás az emlékműnél
Kecskemét Révkomárom Nyíregyháza	14.00 10.30 10.00	temető temető temető
Kiskőrös, Kecel, Soltvadkert Kisvárd	15.00 14.00	Frankel L. út Vasvári templom
Június 14. Eger Kiskunhalas Kápolnásnyék Székesfehérvár Salgótarján Miskolc Tata Tatabánya	14.00 11.00 15.00 11.00 11.00 11.00 10.00 11.00	temető zsinagóga temető temető temető temető temető, emlékmű temető, emlékpark
Június 21. Győr Nagykát	11.00 10.30	Szigeti úti temető temető
Tótkomlós Gyöngyös	11.00 11.00	emlékmű temető
Június 28. Nagykőrös Szolnok Jánoshalma Mohács Békéscsaba Szeged	11.00 14.00 11.00 14.00 13.30 10.00	zsinagóga zsinagóga zsinagóga emlékmű temető koszorúzás
Kaposvár Vác Veszprém Hódmezővásárhely	10.00 11.15 10.00 10.00	zsinagóga temető zsinagóga, Eötvös u. 3. temető
Gyula	15.00 16.00 12.00	temető zsinagóga temető
Július 5. Tapolca	13.30 14.30	temető emléktábla
Szombathely Pécs Keszthely Jászberény Debrecen	11.00 10.30 11.00 11.00 10.00	temető zsinagóga zsinagóga temető temető
Július 12. Karcag Sopron Soroksár Pesterzsébet Csepel Újpest, Rákospalota	11.00 11.00 9.00 10.00 11.30 18.00	templom, temető temető temető temető temető zsinagóga

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

A pápa ne viseljen keresztet a Siratófalnál

A május 12-re időzített botrány előszele már fújdogál Jeruzsálemben. Ezen a napon látogat el izraeli vizitje keretében XVI. Benedek pápa a jeruzsálemi Siratófalhoz, amely a zsidó vallás legszentebb helye, és a Kotel rabbija, *Smuel Rabinovits* máris közölte, „nem illendő”, hogy a katolikus egyház feje keresztet viseljen ott.

A Jerusalemben adott interjúban Rabinovits azt mondta: „Nem találok illendőnek, hogy valaki egy másik vallás jelképeivel jöjjön a Siratófalhoz, amely a zsidó vallás legszentebb helye. Ugyancsak helytelennek tartanám, ha egy zsidó jelenne meg tálitban és tfilinben egy keresztény templomban.”

Egy más alkalommal, 2007-ben, amikor Rabinovits letiltott egy osztrák bíborosok által tartott látogatást a Kotelnál hasonló okokból, azt mondta, hogy „a kereszt olyan jelkép, amely sérti a zsidók érzékenységét”.

Rabinovits ellenzi a „túlzott” biztonági intézkedéseket is a pápa látogatásakor, amelyek akadályozhatják, hogy a zsidók ott szabadon imádkozzanak. „Meg kell találni a módját, hogy a pápa biztonossága biztosítva legyen és a zsidók szabadon imádkozhassanak” – mondotta.

A dolog politikai vetületeit és következményeit valószínűleg már a Netanjahu-kormány fogja viselni, amelyben nagy súlyuk van a vallásos pártoknak.

Mindez alig néhány héttel azután történik, hogy a Vatikánban egy rabbi küldöttség „kibékült” a pápával, miután az elhatárolta magát a holokauszttagadó Williamson püspöktől és elismerte, hogy a Vatikán és ő maga tévedtek, amikor visszafogadták az antiszemita püspököt az egyházba.

Anglicista hebraizmusok

Az eddig is tény volt, hogy a világnyelvekben található pár tucat héber, illetve jiddis eredetű szó, mint – akár a magyarban is – a hüce és társai. Azonban azt, hogy a most beszélt amerikai angol nyelvben több ezer ilyen zsidós jövevényszó van, egy nemrég közzétett tanulmányból tudtuk meg.

Két New York-i nyelvész évekként elzárta a közzétett egy felhívást, amelyben kérte, hogy jelentkezzenek azok, akiknek tudomásuk van ilyen szavakról. A feltevés az volt, hogy kb. 2000 ilyen jelentkező lesz.

Nagy volt a meglepetés, amikor a felhívás 40 ezer választ eredményezett. Miután a kutatók szortírozták azokat, kiderült, hogy több ezer héber és jiddis eredetű kifejezést használ az átlag amerikai polgár, anélkül, hogy ismerné ezek „származását”. A chucpa mellett itt van a náchesz, a básert, a nebich, a slimázl és az olyan kifejezések, mint „á loch in kopf (lyuk a fejben). Most készülnek kiadni egy tudományos kiadványt, amely ezeket a szavakat és kifejezéseket fogja tartalmazni.

A héber nyelvben is több száz idegen, arab és török eredetű szó van. Ez nem is csoda, hiszen ezek rokon,

Szíves invitálás Jeruzsálemben. Cohen főrabbi és XVI. Benedek pápa

sémita nyelvek. De a zsidó szavak az amerikai angolban a zsidó kultúra fokozott hatására vullanak.

Tripla termés – ahogy a Tóra ígérte

Nemrég ért véget a hétévenként ismétlődő Smita-év, amikor Izraelben a vallásos mezőgazdák – betartva a Tóra törvényét – egy teljes éven keresztül paragon hevertetik földjeiket. Ami magától terem – főleg élénk gyümölcsök –, azt a vallási bíróság emberei szedik le és jelképes áron bocsátják áruba.

Elképzelhető, hogy ha egy éven keresztül nem művelik a gyümölcsösöt úgy, ahogy kell, akkor a „magától” termő gyümölcs is meglehetősen silány. A Tóra megígéri az aggodó mezőgazdáknak, hogy a „hatodik évben” a föld három akkora termést fog adni, amiből még a nyolcadik évben is enni fog a hívő gazda, amíg itt nem lesz az új termés.

Már egy fél éve, hogy hírül adtuk: egy északi banánültetvényen, ahol csak egy kis rész volt a Smitát tartó gazdáké, és a termés az ún. „ocár bét din”-é (vagyis a rabbinikus bíróságé), a termés jó volt, míg a közvetlen közelében lévő nem vallásos telepeseké lefagyott, és egy szem banán nem volt rajta.

Látjátok – mondta akkor Landau rabbi, a Bné Brák-i rabbinátus feje, aki a halachikus felügyeletet látta el az északi banánültetvényeken –, a Tóra állja az ígérteit, és aki tartja előírás szerint a Smita törvényeit, az nem marad éhesen.

Most a napokban megismétlődött a csoda – ezúttal délen, a Bszor körzetben. Itt az avokádóültetvényeken történt ugyanaz, mint előbb a banán-cserjéken: a nem művelt, „elhanyagolt” Smita-ültetvényen – szintén Landau rabbi kezelésé-

ben, ami csupán halachikus felügyelet, semmi több – két és félszeres volt a termés, és a környező, magukat ateistának nevező kibucok tagjai isteni csodáról beszélnek.

Más magyarázatuk a jelenlétre nincs.

Akinek van – jelentkezzen.

Kóser GPS

A technológia a vallás szolgálatában – ez úgy hangzik, mint egy üres szlogen. De aki ismeri a világszerte használt GPS-masínát és annak zsidó változatát, az szájatva áll a technika ezen vívmánya előtt, amely – Lau főrabbi szavaival – „egy olyanfajta iránytű (héberül: mácpén), amely segít a zsidó lelkiismeret (mácpun) megőrzésében”.

Ez lehetne egy élelmes szöveg és nem több, de maradjunk a tényeknél: a Mio Technologies cég, amely világszerte élen jár a GPS-ek gyártásában, a tajvani Tajpejban működik. Most kidolgoztak és Izraelben forgalomba hoztak egy „kóser GPS” változatot, amely segítségével van annak a zsidónak, aki kóser vendéglőt, zsinagógát, mikvét vagy zsidótemetőt keres.

A 990 sekerbe (kb. 250 dollár) kerülő kóser GPS programjában több mint 2000 ortodox kóser vendéglő, 3360 zsinagóga, 280 mikve, több mint 300 vallásos iskola, 200 szent hely, 460 zsidótemető stb. pontos címe van. Több napi imát is tud a vallásos „iránytű”, és a héber naptárt is ismeri, ebből meg lehet tudni, mikor kell péntek délután a szombatfogadó gyertyákat meggyújtani.

Jiszráél Meír Lau tel-avivi (volt országos) főrabbi dicsérte a kezdeményezőt, mondván, hogy a szerkesztő, úgy, mint a modern technika, segítségére van azoknak, akik ezt a segítséget hajlandók igénybe venni.

A. S.

Múlt a szemétkosárban

Toronyi Zsuzsanna levéltárossal a Zsidó Múzeum felett lévő Magyar Zsidó Levéltárban találkozom. Szobájához csigalépcsők és titokzatos, robusztus ajtó sora vezet. Ezen ajtók mögött él és dolgozik a magyar zsidó múlt elvarázsolt hercegője, aki fehér köpenyben fogad levéltárban, amely egy kicsiny, galériázott szoba, tele szebbnél szebb, ódon illatú könyvekkel és iratokkal. *Szilágyi Iván Péter* riportja.

– Egy megsárgult lapokkal teli, vaskos könyv előtt állunk, mit kell tudni róla?

– Ez a Dohány utcai zsinagóga templomulési jegyzőkönyve. A zsinagóga idén lesz 150 éves, de üléseit már az építkezés megkezdése előtt értékesítették; volt köztük első, második- és harmadosztályú. Minden padnak van egy-egy lapja ebben a nagy könyvben, azon vezették a tulajdonosváltásokat. Érdekes társadalomtörténeti játék, hogy ki melyik széket ült, milyen drága helyet vett. Ez (mutat rá a lapra, ahol véletlenszerűen kinyílt a könyv) éppen a Kassowitz család egyik tagjának ülőhelyét mutatja. Ez egy nagyon befolyásos 19. századi pesti zsidó család volt. Örökös ülésről van szó, amelyet a dokumentum szerint átrattak valaki más nevére, de az is lehet, hogy megörökölte az illető. Ezek az ülések valós értéket képviseltek, volt, amelyikre jelzőjegyet jegyeztek be, mint egy házra, lakásra. Hatalmas összegekről volt szó. A zsinagóga gondnoka megőrizte az eredeti névtáblákat, állandóan tervezzük, hogy majd egyszer a könyv alapján visszahe-lyezzük őket. Egészen 1950-ig ment a cserebere, öröklés, majd az egész átkerült a Budapesti Izraelita Hitközség kezelésébe. A Lauder iskolában az érdeklődő gyerekek számára működik egy történelmi szakkör, amelynek keretében együtt fogjuk feltárni, fel- dolgozni és az interneten is elérhetővé tenni, hogy kik ültek ezeken a székeken és milyen szociális hálók kötötték össze őket.

– Érdekl ez a diákokat?

– Sok diák csatlakozott már. A Lauder iskolának már van egy virtuális levéltára az interneten, amelyben a diákok saját családjuk történetét dolgozták fel. Egy másik projekt keretében a budapesti holokauszt történetének egy napját dolgozták fel: mi történt a gyerekek családtagjaival azon a napon, mi volt a nagypolitikai helyzet, a divat, az időjárás, mit írtak a lapok, és még sok más.

– Ön vezeti a szakkört?

– Nem, tanárok, de be kellett vonni egy diplomás levéltárost is. Hiánypótló munkákat, kutatásokat végeznek ezek a gyerekek. Nekem és a történészek többségének egyébként nem lenne időnk arra, hogy például hat ilyen vastag, zsinagógai ülésrendeket tartalmazó könyvet átnézzünk. Pedig nagyon érdekes látófelület adnak az adott korról.

– A gyerekek bejöhettek ide kutatni?

– Természetesen, de a lapokat egyenként lefényképeztük és digitalizáltuk, hogy az iskolában is tudjanak dolgozni velük. A többéves program lényege, hogy ezeket az adatokat megpróbáljuk megfejteni és rendszerbe illeszteni. Ugyanis nagyon sokszor nem könnyű el- és kiolvasni, hogy kiről, miről írnak a könyvekben.

– Hogyan lett levéltáros? Sokak számára ez egy legendák ködébe vesző, gyakran távolinak és misztikusnak tűnő hivatás.

– Igen, volt már olyan, hogy idetelefonált valaki és azt kérte, mondjam meg, mi a volt gimnáziumi osztálytársának a levélcíme. Egy néni pedig azt hitte, hogy itt őrizzük azokat a leveleket, amelyeket nem sikerült kézbesíteni. Ez nem így van, a levéltár egy hivatalos intézmény, amely jelen esetben a magyarországi zsidó intézményrendszer, elsősorban a neológ központ (MIOI, majd MIOK, a Mazsihisz elődei) és a Pesti Izraelita Hitközség működése során keletkezett dokumentumokat őrzi meg és teszi hozzáférhetővé a kutatók számára.

– Mikortól vannak irataik?

– Az a baj, hogy közösségünkben a levéltári gondolat csak későn jutott az emberek eszébe, csupán a 40-es évektől kezdve gyűjtötték módszeresen az iratokat. 1945 után elmentek vidékre és megpróbálták összegyűjteni olyan iratokat, amelyek a holokauszt során elnéptelenedő közösségek után maradtak. Ekkorra azonban már az iratanyag jelentős része elpusztult, többek között a világháború során, mert sajnos a régi dokumentumok nagyon sérülékenyek, könnyen és gyorsan kapnak lángra... Még most sem nagyon nyitottak közösségeink múltjuk dokumentálására. Munkám során arra törekszem, hogy összegyűjtssem vagy legalább fel tudjam mérni a vidéki hitközségekben megmaradt iratokat. Több kérdőívet is kiküldtem vidéki közösségeinknek, információkat kérve régi dokumentumaikról, de nem nagyon jött válasz... Pedig a végén már egy ikzelős kérdőívvel is megelégedtem volna, csak legyen valami lista, leltár közösségünk iratairól, hiszen ezt nemcsak a tudományos kutatás igényli, hanem például a kárpótlási folyamathoz is számos igazoló iratot kellett beszereznie mindenkinek. Volt azért olyan is,

hogy vidékről bejött egy bácsi, hóna alatt a közösség anyakönyveivel. Ő volt az utolsó zsidó a községben, és nem szerette volna, ha múltjuk feledésbe vész. Ma is vannak erre példák, önfeláldozó és múltjukra odafigyelő emberek. (Interjúnk közben például telefonált egy néni, aki családi hagyatékát szeretné ráhagyni a levéltárra. Fél, hogy gyerekeit már úgysem érdekelnének ezek a „papírok” ...) Összességében elmondható, hogy a 18. század első felétől napjainkig őrzünk dokumentumokat – manapság már akár DVD-ket is.

– A mai emberek mennyire törődnek, foglalkoznak családjuk múltjával?

– Sok esetben tényleg elhanyagolják vagy egyszerűen kidobják a régi dolgokat, pusztán lomként tekintenek rájuk. Lomtalanítások alkalmával néha megdöbbenve tapasztalom, hogy az örökösök, utódok sokszor egyszerűen szemébe dobják őseik féltve őrzött fotóit, leveleit. Nekünk, levéltárosoknak kell dokumentálnunk, elérhetővé tennünk az utókor számára ezeket, és nemcsak amiatt, mert ez a munkánk. Kegyeleti szempontból is tartozunk ennyivel elődeinknek. Sok családban természetesen megőrzik ezeket az iratokat és jó kezekben vannak.

– Inkább ön keresi meg a történelmi iratokkal rendelkező családokat vagy ők jelentkeznek, hogy átadják régi dokumentumaikat?

– Nagyjából fele-fele arányban fordul elő. Más levéltárakra nem annyira jellemző, amit munkám során nap mint nap tapasztalok: sok idős ember hív fel, hogy menjek ki a lakásukra megtekinteni örökségüket. Nyomot szeretnének hagyni a világban, és a levéltárak ezen nyomok őrizői.

(A teljes cikk a mazsihisz.hu-n olvasható)

ZSIDÓSÁG RÉGI TOLLAL

Lapozgatás egykori zsidó újságokban

Folytassuk tallózásunkat a Hagymány 1920-as számának ütött-kopott lapjai között. A Hitközségi választások című január 21-i vezércikkben olvashatjuk a következő mondatot: „Mert kiváló ősök is nem zenek ketén epigonokat.” Nem kétkedhetünk ez egyszerű kijelentéssel igazságában. És nehogy valaki azzal vádoljon minket, hogy idézetünket szövegműveletéből kiragadtuk csak azért, hogy fokozzuk abszurditását, már folytatjuk is. „Már pedig a kegyelet és hála nem kötelezhetnek arra, hogy miattuk zülleszünk el zsidó közéletünk.” Pedig a kegyelet és a hála a zsidó ember jellemének két legfontosabb alkotóeleme. Persze jelen esetben nem erről van szó. „Az egyébként tehetetlen és tehetségtelen gazdag emberek megválasztásának oka pedig az, hogy tőlük várják és remélik a hitközség anyagi helyzetének szanalását.” Ez a napjainkban is használatos szó ebben a szövegkörnyezetben gyógyítást, orvoslást, pénzügyek rendezését jelenti. Nyelvészkedés helyett azonban fontosabb megállapítanunk, hogy az 1920-as év magyarországi ortodox-árája, mely „vezető férfijainak megválasztásánál könnyelműen, és megfontolatlanul jár el”, egykori folyóiratok hasábjainak tükrében az önmarcangolás, és legalábbis nem jelentéktelen részük esetében a dühödött anticionizmus volt jellemző.

Félve nyúlunk ezekhez a szövegekhez, melyek mögé a ma emberek nehezen képes odaképzelné azt a jelentést, amit korukban hordoztak. A konzervatív ortodoxia nyelvhasználatában is konzervatív maradt, előszeretettel nyúlt régies kifejezésekhez, alkalmazott fél évszázaddal korábbi gondolatmeneteket, szöveget és írásmódot. Emlékeztünk rá, hogy Deák Ferenc nyelve a Meá Seárim negyedet a tizenkilencedik század nyolcvanas éveiben megalapító, a magyar nyelvterületről származó zsidóság kezei leszármazottainak körében még fellelhető volt. A hagyományörzés a magyar nyelvnek a nyelvújítók által már régen lemetezett vadhajításaira is kiterjedt. Ez a szöveg talán már a megjelöléseket is megmosolyogni való volt. Ehhez, tisztelet a kivételnek, olykor-olykor a nyelvhasználat bizonyos pongyolása is párosult. A héber és arámi nyelvek szókimondóbb, tömörebb megfogalmazásaihoz szokott talmodatosok e szerint a filológia szerint beszéltek és gondolkodtak. „Így történhetett, hogy most, amikor a magyarországi zsidóság, reméljük legsúlyosabb és legválságosabb napjait éljük át, amikor leginkább lett volna szükségünk zsidók-

ra és vezetőkre: mint pásztorok nélküli nyáj farkasok közelében, remegő félelemben éltük át izgalmas napjainkat, és borzalmas éjjeleinket.” Érdekes megfogalmazás, mely szerint a cikk írója abban reménykedik, hogy ennél súlyosabb megpróbáltatásokat már nem fog átélni a magyar zsidóság. Bár csak így lett volna, de sajnos tévedett. A magyarországi zsidóság történetének legsúlyosabb napjai, a churbán, az összeomlás, mely mélységeiben csak Jeruzsálem pusztulásához hasonlítható, húsz-egyházy évvel később következett be. Talán ha ezek a derék, igazukban oly biztos zsidó emberek ezt tudták volna, türelmesebbek lettek volna egymással és a többi zsidó testvéreikkel. „Isten ments, nem akarom én ezzel azt mondani, hogy a leszármazás és vagyon oly eredendő bűn, amely miatt bárkit is ki kellene rekeszteni a vezetőségéből. De igenis arra intem és figyelmeztetem testvéreimet: gondoljátok és fontoljátok meg, kire adjátok szavazatokat! És ne azt nézzétek, hogy ki nagy ősöknek egyébként méltatlan utódja, és ne legyetek tekintettel oly gazdagokra, akik a legszegényebbek akkora, amikor közcélokról van szó.”

A következő oldalon Az orthodox ifjúság nevelése című cikkben megcsodálhatjuk a korábbi írásunkban már bemutatott Steinmetz Zsigmond úr, emléke legyen áldott, antionista kirohanásait. Schlesinger Dániel egy korábbi cikkére válaszol, ahol a szerző a cionizmust mint az ifjúság nevelésének egyetlen „orvoslatát” említi, „...az egyik letagadja zsidó fajiságát, a másik ellenben büszkén hirdeti, de a közönséges értelemben vett kitérésnek mindkettő áldozata, mert egyik sem tartja vallási szabványainkat. Csak az egyik okmányos kitért, míg a másik okmánytalan. Ha az okmányos kitérés ellen véd is a cionizmus, annál inkább terjeszti, vagy legalábbis megtűri az okmánytalan. Ott van Galícia, ahol nem is olyan régen csak vallásos ifjúság volt, és mióta a cionizmus tért hódított, abbahagyták szent tanaink tanulmányozását, és minden gondolatukat a zsidó nacionalista mozgalom foglalja le. (...) A konzervatív zsidó ifjúságra nézve veszedelmesebb az okmánytalan, kitért cionista, mint az okmányosan kitért, mert az utóbbitól ő maga is óvakodik, míg az előbbi befurakodik, és mint lármázó zsidó hangos szavával gyakran elkábítja az ifjúságot. Az iskolából kikerülő ifjúnak ismernie kell legalább a zsidóság történetét, az egész Tnach-ot, és a Kicur Sulchan Aruchot úgy, hogy ha nem is folytatná tanulmányait, tudja népe történetét, és tudja mi a kötelessége.”

Nyírzsidók

Historia est magistra vitae – sokan ismerik a latin szólásmondást, mely szerint a történelem az élet tanítómestere. Azt viszont kevesen gondolják, hogy a mi életünk is a történelem része, s hogy a mindennapi élet is fontos forrás lehet a történetírás számára. Az egyik modern francia történetírói iskola például célul tűzte maga elé az emberek hétköznapi gondjainak, hangulatának, életérzésének kutatását. Hiszen a nagy történelmi eseményeknél olykor jelentősebb lehet a kor hangulatát tükröző érzésvilág, amelynek jegyében végigéljük a számunkra megadott időt.

Ma már – Istennek hála – több könyv is rendelkezésünkre áll, amely a magyar zsidósággal vagy egy-egy helység zsidó lakosságának történetével, múltjával ismert meg bennünket. Ezúttal azonban egy olyan könyvet vehet kezébe az olvasó (Nyírzsidók címmel), amely a Nyíregyházi Zsidó Hitközség tíz tagjával készült mélyinterjúkat tartalmazza. Ebben a kötetben a tíz zsidó (egy „minján”) életének súlyos eseményeiről, hajdani és mai hétköznapijairól szól, ami rendkívül érdekes és hiteles forrást szolgáltat mindazok számára, akik valóban meg szeretnék ismerni a nyíregyházi, sőt az egész magyar zsidóság múltját és jelenét.

Miközben szeretettel és tisztelettel olvasóink figyelmébe ajánljuk, külön hangsúlyozni szeretnénk, hogy ez a kötet a helyi hitközség kiadásában, izléses borítóval (a nyíregyházi zsinagóga egy-egy részletének képével) látott napvilágot. Az interjúkat Somos Péter, a fotókat, valamint a vallási fogalmak és kifejezések magyarátát Tóth-Ábri Péter készítette.

Raj Tamás

Isten ments, hogy vitatkozni próbálnánk ezzel az egykor élt, feltehetően nagy tudású zsidó emberrel, akinek tulajdonképpen még halásak is lehetünk, hogy hozzásegített minket, hogy megismerjük a zsidó antionizmus anatómiáját, minket, akik jobban ismerjük Izrael államának hatalmas hatvan évét, mint letűnt, hamvába hullt elméleteket.

Úgy gondolom azonban, hogy akik Erec Jiszráelt választották, ismerték a történelmünket, és tudták, mi a kötelességük...

Nem ismerjük Steinmetz úr életútját, de ha Isten segítségével túlélte a borzalmakat, talán kökemény antionizmusa is megenyhült.

Eszembe jut a vicc: Herscheléhez odamegy a vásárrban egy handlér:

– Vedd meg ezt a szekrényt – mondja.

– Minek nekem szekrény? – így Herschele.

– Belerakod a ruhádat – válaszolja.

– Nű, és...? – mordul rá bosszúsán Herschele. – Járkáljak metetlenül?

Magén István

Van fogalmad?

(7)

ÁRBÁ KÁNFOOT – (héber) négy-szögletes ruhadarab, amelynek négy sarkára rojtokat (cicit l. o.) kötnék, és ezzel eleget tesznek a Tóra parancsának (5Mózes 22,12). „Magyarul” cidáclinak vagy cicesznek is nevezik. Van, aki tált kátánnak (kis táltárnak) nevezi. Fiúgyerekeket három-éves kortól igyekeznek arra nevelni, hogy ~-ot hordjanak.

ÁRBÁ KOSZOT – (héber) a négy pohár, a széderestén (l. o.) kötelező négy pohár bor (vagy szőlőlé).

ÁRBÁÁ MINIM – (héber) a négyfajta növény, melyeket csokorba kötve szuktot (l. o.) ünnepén használunk, és naponta áldást mondunk rá. A négy növény: etrog, luláv, hadász és árváv. Áldásmondás közben a négy égtáj felé fordítjuk a csokrot: jöjjön az áldás mindenhonnan.

ÁRÁVÁ – a négyfajta növény egyike, a fűzfaág (lásd Arbáá Minim és Hosánót), amely az egyszerű, tanul-

lan zsidókat jelképezi. Együtt, egy csokorban a többiekkel – az egység szimbóluma lesz.

ÁRÉ MIKLÁT – (héber) menedékvárosok. A Tóra géat vet a vérbosszúnak azért, hogy a nem szándékos emberölőt megvédje a rokonok várható bosszújától. A megoldás: menedékvárosok – hat város Erec Jiszráél különböző pontjain –, ahová az ilyen gyilkos menekülhetett, és ott védeltséget élvezett, amíg ügyét kivizsgálták. Ha kiderült, hogy nem is ismerte az áldozatot és nem szándékosan okozta halálát, a menedékvárosban maradt, amíg ügye elévült. A Tóra szavaival „a főpap haláláig”. A hat kijelölt menedékvároson kívül a 42 levita város is befogadta az ilyen menekülteket. Az első Szentély pusztulásával megszűnt a menedékvárosok intézménye, amely Ábrahám Chili amerikai rabbi fogalmazásában (a micvákról írott könyvében) „a Tóra nagy újítása a kriminológiában”. (Lásd részletesen Naftali Kraus: Az Ősi Forrás [13] A zsidóság parancsolatai [613]. Budapest, 2004, PolgART Kiadó.)

ÁRVT v. **MÁÁRIV** – (héber) az esti ima. A hagyomány szerint Jákob ősapánk vezette be, amikor fivére, Ézsau elől menekült, és útban volt Cháran felé, ahol megnősült.

ASKENAZ(I) – a Bibliában egy ókori nép; Noé unokája, Jefet fia. A későbbi exegézisben (RASI) és a zsidó folklórban Németországgal azonosítják. Átvitt értelemben a közép- és kelet-európai zsidóság elnevezése, elnevezésben a másik európai ággal, a szefárd, szfárad(i) (spanyol) zsidókkal.

ÁSZÉ – (héber) „tedd”, vagyis a cselekvő parancsolatokat jelzi. A Tórában 248 ilyen tevőleges parancsolat van. Ezt egészíti ki a 365 tiltó parancsolat (ne tedd – lo táászé), összesen 613. Napjainkban ebből kb. 250 teljesíthető a gyakorlatban. (Lásd Naftali Kraus: Az ősi forrás [13] A zsidóság parancsolatai. Budapest, 2004, PolgART Kiadó.)

ÁSZERET JÓMÉ TÖSUVA – (héber) a bűnbánat tíz napja, ros hasáná (l. o.) első napjától, ami tisri elseje, jom kippurig bezárólag (l. o.), ami a hónap tizedike. A metérés ideje, szlichoti (l. o.) imákkal és különleges betétekkel az Ámidában (l. o.).

ASSZIMILÁCIÓ – a zsidóságot pusztító világjelenség, amit sokan összetévesztenek a zsidóknak adott polgárjogokkal, az emancipációval. Az asszimiláció, vagyis a szellemi beolvadás az iskolában kezdődik, a fehér asztalnál folytatódik, majd az egyetemen, mikor is a végállomás a vegyes házasság. Közben a zsidók elvesztik jellegüket, nevüket, nyelvüket, ők a befogadó állam legnagyobb hazafiái.

Izgalmas és szomorú nyomon követni a magyarországi zsidóság asszimilációját az elmúlt 150 évben, a galiciái beszivárgóktól az ateista, öngyűlölő Rákosi–Gerő–Révai–Farkas Mihály négyesfogatig. Ma már tudjuk, hogy lehet ezt másképp is, de a magyarországi zsidóság maradékán ez sajnos már nem segít.

ÁTÁ BÖCHARTANU – (héber) „Te választottál ki bennünket”. Imarészlet az ünnepi imakönyvben, ami miatt sok támadás érte a zsidóságot, akik nem tudták megmagyarázni, hogy a kiválasztás kötelességet jelent: terjeszteni és képviselni a tiszta monoteizmust a világon.

ATYÁK BÖLCS TANÍTÁSAI – (Pirké Ávot), a Misna szerves része a Nezikin részben, hat fejezetből álló moralizáló gyűjtemény, melyet szokás pszach és ros hasáná között (vagyis a nyári hónapokban) szombat délutánonként elmondani, illetve tanulni egy-egy fejezetet belőle. Lásd Ávot – rabbi Nátán Misnája (Ádrán).

AUFARUF – (német) felhívás. Amikor a vőlegényt vagy a bár micva fiút (l. o.) felhívják a szombat reggeli ima keretében, hogy járuljon a Tóra elé.

(folyt. köv.)

N. K.

A szerkesztőség bizonyos kommentárakkal nem mindenben ért egyet.

kovács

Külföldi kitekintő

• **Donald Tusk** lengyel miniszterelnök anyagi segítséget kért több európai országtól, hogy megőrizhessék az auschwitz-birkenau koncentrációs tábor területét, a múzeumot és a nemzeti emlékhelyeket. A támogatás megszervezése érdekében a Nemzetközi Auschwitz Bizottság egy állandó alapítványt létesített. Az éves fenntartási költség mintegy 5,3 millió euróba kerül, aminek a felét a lengyel hatóságok fedezik. A német kormány bejelentette, hogy 1,3 millió USD támogatást nyújt az egykori tábor részére. *Frank-Walter Steinmeier* német külügyminiszter felszólította a nagyvállalatok és a különböző alapítványok vezetőit, hogy kövessék a kormány példáját. A múlt évben 1,1 millió látogató kereste fel Auschwitz–Birkenaut.

• A litván hatóságok elhatározták, hogy a második világháború alatt a náci és helyi csatlósai által elrabolt, valamint a szovjet korszak alatt kisajátított zsidó javakért kárpótlást nyújtanak a megfogyatkozott közösségnek. A kormány különleges alapot létesít, amelyet 2011–2021 (!) között mintegy 113 millió litással (kb. 33 millió euró) töltenek fel. Szakértők szerint az összeg alig egyharmada a zsidók „eltűnt” vagyonának. *Simonas Gurevicius*, a Litván Zsidó Hitközség ügyvezető igazgatója kijelentette, hogy „örömmel fogadják a kormány elhízdódó döntését”. „A szándék sokkal fontosabb, mint a pénz.” A náci megszállás előtt az országban mintegy 220 000 zsidó élt, jelenleg alig ötezen vannak.

• **Sólem Aléchem** neves jiddis író születésének 150. évfordulójáról megemlékeztek az ukrainai Lvovban. Emléktáblát helyeztek el azon a házon, ahol több évig tartózkodott. Róla nevezték el a város egyik fő utcáját, ahol a második világháború előtt a nagy zsinagóga és a zsidó szervezetek székházai voltak. A Lvovi színházak több darabját játszották. Sólem Aléchem 1859-ben a cári Oroszországhoz tartozó Voronkóban született, és 1916-ban New Yorkban halt meg.

• A Moldovai Köztársaságban lévő, 140 000 lakosú Tighina (korábban: Bender) városban ismeretlen tettesek behatoltak a helyi zsinagógába. A támadók megrognalták a tóratekerceket, több kegytárgyat, és neonáci feliratokat festettek az épület falára. A hitközség tájékoztatása szerint hasonló esetek korábban is előfordultak. A holokauszt áldozatainak emlékművét már két alkalommal meggyalálták. Tighina a Dnyeszter partján fekszik, lakóinak többsége orosz és ukrán nemzetiségű. A városban néhány tucats zsidó él.

• Az Európai Zsidó Kongresszus (EZSK) is csatlakozott az Európa Tanács diszkriminációellenes kampányához. A 47 államot képviselő szervezet a múlt év májusában indította el akciósorozatát. *Serge Cwajgenbaum*, az EZSK főtitkára kijelentette, hogy az antiszemitizmus elleni harcban a Kongresszus együttműködik a nemzetközi szervezetekkel. A főtitkár szerint az utóbbi időben megsaporodtak és durvábbá váltak az antiszemita provokációk, annak ellenére, hogy az európaiak többsége támogatja a vallási toleranciát és a kulturális sokszínűséget. Cwajgenbaum hangsúlyozta, hogy fokozott figyelemmel kell kísérni a rasszista akciókat, és az elkövetőket bíróság elé kell állítani. A diszkriminációellenes program keretében a múlt év novemberében konferenciát rendeztek Strasbourgon, „A sport szerepe a társadalmi összefogás és a párbeszéd elősegítésében” címmel.

• Egy párizsi bíróság a közelmúltban 18 évi börtönre ítélte a német állampolgárságú *Christian Ganczarskit*, aki előzetes információkkal rendelkezett a 2002-ben a tunéziai Djerba szigetén egy régi zsinagóga ellen elkövetett barbari akcióról. Ganczarski 1999-ben és 2001-ben az afgán–pakisztáni határvidéken tartózkodott, ahol többször találkozott az Al-Kaida terrorszervezet vezetőjével, *Oszama bin Ladannel* is. Az öngyilkos merényletet elkövető *Nizar Naouar* testvére, *Walid* 12 évi börtönt kapott. A támadásban 21 személy, köztük 12 német turista halt meg. A német hatóságok 2002-ben letartóztatták Ganczarskit, de bizonyítékok hiányában később szabadon engedték.

• A caracasi Tiferet zsinagóga ellen elkövetett merénylet miatt a venezuelai hatóságok tizenegy személyt vettek őrizetbe, akik közül heten rendőrök voltak. A támadó csoportot is egy rendőrirtés vezette, aki az elmúlt négy évben a templom rabbijának állandó kísérője volt. Az ügyészség szerint az épület két biztonsági őre is együttműködött a támadókkal.

• A Venezuelai Hitközségek Konföderációjának hírlevele közölte, hogy *Fenjes Lajos*, a Magyar Köztársaság tiszteletbeli főkonzulja, valamint *Teleti Szilárd* irodavezető konzul felkeresték a hitközséget és a Tiferet zsinagógát, ahol szolidaritásukról és együttérzésükről biztosították a zsidó közösséget.

• *Moshe Kantor*, az Európai Zsidó Kongresszus és az Oroszországi Zsidó Kongresszus elnöke bejelentette, hogy lemond az orosz szervezetben betöltött tisztségéről. Kantor hangsúlyozta, hogy az európai zsidók problémái jelenleg nagyobbak, mint az oroszországiaké. Az elnök szerint az izraeli hadsereg gázai akcióját követően több nyugat-európai országban megnövekedtek az antiszemita inzultusok. Kantor 2005 óta irányítja a tizenhárom éve alapított szervezetet. A JTA zsidó hírgyűjtés szerint várható, hogy ismét egy befolyásos üzletember kerül az Oroszországi Zsidó Kongresszus élére.

A holokauszt 65. évfordulójára

Fasiszta lelkek

Ismeretlen hírlapíró volt. Neve akkor lett ismert, amikor egymásután jelentek meg vérvadás regényei. Ezek közül a legismertebb a „Tarnopolból indult el”; egyik szerzője az „Ártatlanok” címen játszott, pogromra uszító „színhűnek”. Az „Egyedül Vagyunk”-ban, az „Új Magyarország”-ban, a „Magyar Futár”-ban írta korszéri cikkeit. A németek bevonulása után a Rádió hírközlője lett. Fékeltlenül írt a Szovjet, az angolszások, a baloldali eszmék és a zsidóság ellen. Jogerősen kötél általi halálra ítélték. A Nemzeti Főtanács a büntetést kegyelemből életfogytiglan tartó kényszermunkára változtatta át.

Dövényi Nagy Lajos

Aznap hagyták másodfokon helyben halálos ítéletét, amikor beszéltünk vele. Fellebbezésnek többé helye nincs. Talán kegyelmet kap, talán nem. Mindenesetre most, amikor rongyos, szűk katonazubbonyában, rongyos nadrágjában, egész testében dideregve élénk tántorog, a jogerőssé vált halálós ítélet rémületével az arcán, még nem lehet tudni, kivégzik-e az elkövetkezendő napok egyikén, vagy kegyelemből átvaltoztatják-e a halálós ítéletet életfogytiglan tartó kényszermunkára. Alacsony ember, valamikor zömök lehetett, most csontos, sovány. Fakószínű arcából elővillog barna szeme. Szeme alatt mély karikák árka. Fiatalember, 1906-ban született. Felfelé fésült szénfekete hajában, a két ajka mellett mélyen lelőgő bajuszában ősz szálak csillognak. Imbolyogva jön le cellájából, járásában van valami bizonytalanság, ingatagság, tántorgás. Két karját bizonytalanul, tétován lóbálja a szűk börtönfolyosón, hol a falat súrolja, hol a korlát vasát. Ahogy leül velünk a fogházőrmester kis asztala mellé, fejét nyomban a kezébe ejti. Alig tenyérnyi távolságban arcától ég a villanykörte, szeme zavarosan lángol a fényben. Először a hangját figyeljük, ezt a jól hangsúlyozó, tömör, mély, vidékies hangot, amely a németek bevonulása után oly sokszor okozott megdöbbentő perceket azoknak, akik a rádiót hallgatták. Nem lehet megismerni. Most tétova a hangja, csendesebb, bizonytalanabb, nem is olyan mély, nem olyan öblös. Pedig még most is fülünkbe cseng az a hang... azok a mélyszólamú uszítók, elvakult, őrdjögő eszmék, amelyek az a hang terjesztették! A rádió helyzet-magyarajzója volt a németek inváziója után, a „Tarnopolból indult el...”, a „Kaganovicsok” című szörnyűművek szerzője, az „Ártatlanok” című komprimált bűn egyik írója, az „Egyedül vagyunk”, a „Magyar Futár”, az „Új Magyarország” és egyéb dachaui közlönyök szerkesztője. Szenvedélyesen magyarazza jóhiszeműségét, sőt ki meri mondani: ártatlanságát. Ki meri mondani e két szót: ártatlan vagyok... nem fél, hogy e két szó bűnös ajkán lángot vet! Mondatai kerekék, logikája precíz, mondat- és gondolatfűzése hibátlan, modora sima, csak egy-egy szemvillanásában, egy-egy szavának hangsúlyában, egy-egy taglejtésének hirtelenségében nyilvánul meg egy halálraítélt ember rémülete és reménykedése...

– Apám, anyám szellér volt. Zsuppfedeles házban laktunk. Apám kisnemesi családból származott, de amikor én megszülettem, már tönkrementek. Apám korán meghalt, anyám dolgozott rám. Napszámos-béréből járatott iskolába. Eleinte pap akartam lenni, azután orvos. Falun akartam maradni. Anyám – a lelkes és a tanító tanácsára – beíratott a mezőkövesdi gimnáziumba. Kitűnő tanuló voltam. Négy gimnázium után átmentem a kereskedelmibe. Itt már nem voltam jeles ta-

nuló, mert sok olyan tantárgy volt, amely nem érdekelt. Nem érdekelt semmi, ami a kereskedelemmel függ össze. Ekkor már irodalmi ambícióim voltak Kedvenc olvasmányom elemista koromban Gáspár Ferenc „Utazás a föld körül” című könyve volt. Azóta is mindig vágytam egy utazásra a föld körül. Persze, sohasem lett belőle semmi. Azután Jókait kezdtem olvasni, Vas Gerebent és csak jóval később, felnőttkoromban olvastam el Grimm és Andersen meséit. Indián regényeket, detektívtörténeteket sohasem olvastam. Annál jobban szerettem Cooper regényeit, ezeket végig is játszottuk falusi pajtásaimmal, lent a faluszélen, romantikus tájon, a vályogödröknél. Orvos, majd pap, végül is író akartam lenni. De tudtam, hogy ebből nem lehet megélni, kenyérkereső pályát kell választani. Így lettem újságíró (Egyre jobban átközi szaván a belső fűtöttség.) Amikor leérettségiztem, az egrí érségek lapjánál kezdtem volentörködni.

– Szülei zsidógyűlölők voltak?
– Nem. Vagy talán... egy kicsit. Apám családját, egy ügyvéd forgatta ki a vagyonából, zsidó volt... Ezt a zsidó ügyvédet szidták mindig... De én nem. A legjobb barátom például zsidó volt.

– A külföldi írók közül kit szeretett?
– Dickenst, Tolsztojt, Lermontovot, Dosztojevskijt, – de nem a Raszkolnyikov, hanem a Karamazov miatt, – az északi írókat, a franciák közül Gide-t, Barbusse-t, Verlaine-t... fordítottam is néhány Verlaine-verset... 1918-ban, 19-ben én magam is írtam verseket, ezek nem annyira lírikus, mint inkább bölcselmi versek voltak... Szerelmi verset nem írtam. Bár szerelmi életem meglehetősen élénk volt. Nem érzéki, hanem érzelmi síkon zajlott... Volt például egy nagy szerelmem, két álló esztendeig tartott, még meg sem csókoltam...

– Voltak-e gyermekkorában félelmi érzetei?
– Nem. De később, tizenhét-tizenkilenc éves koromban, amikor Schopenhauert olvastam, lelki életemben hosszú ideig nyomasztó depresszió ütötte fel fejét. Később aztán ez megszűnt. Kedélyhullámmal sohasem volt, e depressziós korszakot leszámítva, mindig jó hangulatban éltem. Kitűnő alvó voltam mindig. Persze, itt a börtönben már kevésbé jól alszom, nehezen alszom el és sokszor felébredek.

– Gyermekkorában voltak-e üldözési álmai?
– Igen. Valaki kergetett álmaimban, a kerítés mellett menekültem, belekapaszkodtam a kerítés léceibe, de csak néhány lépést tudtam futni, a lábaim egyszerre felmondták a szolgálatot és az üldözőm egyre közelebb jött... Később megszűntek ezek az álmaim.

– A szocialista szociológia érdekelt-e?
– Igen. Olvastam Marxot, Bebel-t. Ezek az eszmék kicsit mindig idegenek voltak nekem. A szocialista szociológia általában inkább az ipari munkások sorsát és reményeit tárgyalja, én pedig egész életemmel a paraszton csüngtem. A szocialista életformát nem is tudom elképzelni a paraszton között.

– Gyűlölködő ember volt ön?
– Soha. Egyetlen személy sem volt életemben, akit gyűlöltem volna. Nemcsak hajlamaim akadályoztak meg ebben, hanem a falum jelleme is. A mi falunkban sohasem volt bicskázás, sohasem volt verekedés.

– És mikor lett antiszemita, mikor lett a baloldali keresztények üldözője?
– Az egrí iskolában antiszemita neveltetést kaptam. De az én antiszemitizmusom... (Legyint.) Én mindig azt mondtam, nekem Lakatos László,

Zsolt Béla, Szép Ernő írának újságot és ne Matyasovszky Lajos Kornél... Bennem, mint egyénben nem volt antiszemitizmus, még kevésbé gyűlölet keresztények iránt. Én csak a Galiciából bevándoroltak ellen küzdöttem... Barátaim között még a legutolsó évben is voltak aktív zsidók. Például Szombathelyi Blanka, Darányi László ügyvéd, Strassberg Ottó, egy pozsonyi ékszerész fia, aki a szlovákok üldözése elől menekült Budapestre...

– Tudta ön, mi történik itt a rendszerrel szemben álló keresztényekkel és a zsidókkal?
– (Széles és heves gesztus.) Tessék elhinni: nem! nem és nem! Rengeteg dolgoztam, reggeltől éjszakáig, nem volt időm suttogásokat lenyomozni...

– Helyeselte a zsidótörvényeket?
– Nem tartottam ezeket sem helyesnek, sem igazságosnak.

– Amikor a „Tarnopolból indult el...” című regényét megírta, nem volt az az érzése, hogy aki elolvassa, nemcsak azokat fogja gyűlölni, akik Tarnopolból indultak el, hanem igazságtalanul gyűlölni fog kivétel nélkül minden zsidót?

– Nem. Én nem hittem, hogy az emberek ily könnyen hajlamosak az általánosításra. Az én falumban a legprimitívebb emberek sem szoktak általánosítani. Az a kör sem általánosított, amellyel én érintkeztem. Azt tudtam, hogy Endre és Bakó általánosít és mindenkit, különbség nélkül, meggyaláz és megkínozt, de ahol segíthettem, ott segítettam... Apor Gizella meg tudná mondani, milyen szenvedélyesen kikelttem Endre és Bakó eljárása ellen.

– A német pokolról hallott?
– Nem. Azaz... Volt szó róla közöttünk... de nem igen hittük el. Csak kis százalékát hittük el...

– Tizenöt millió embert gyilkoltak meg ezekben a német táborokban. Ha

hírmagyarázó a rádióban, akkor talán megszűnik a német hang a magyar rádióban... A szenvedély egyetlen árnyalata nélkül írtam meg hírmagyarázataimat...

– Hogyan fogta fel a háborút?
– Szerencsétlenségnek tartottam.
– Akkor miért állt a szolgálatába!
– Jósándékkal tettem... Ha még egyszer lehetne határozni... nem írnám meg többet a „Tarnopolból indult el” című regényemet...

– Nem voltak lelkiismeret-furdalásai, amikor hallotta, hogyan bannak itt emberek százezreivel? Mi a sorsuk emberek millióinak a harctereken és Németországban? Nem gondolt arra: Úristen, e milliók szenvedésének én is egyik oka vagyok?!

– Amikor láttam a következményeket, határozottan lelkiismeret-furdalásom volt... eszköznek használtak fel... az elmúlt év végén támadtak fel bennem először ilyen gondolatok... a nyilas garázdálkodás idején... Nem, ezt nem kellett volna csinálnom...

– Szálasit ismerte?
– Tavalay novemberében találkoztam vele először. Kitűnő vágyó, tizedrangú szellemi képességekkel rendelkező, excentrikus viselkedésű embernek tartottam, akit bűnöző hajlamúak és szellemi meztelenségek vettek körül. Megalomániás ember... (Egyre sebesebben beszél, de változatlanul kerek, értelmes mondatokban.)

– Hogyan képzelte el a háború végét?
– 1944 végén még lehetségesnek tartottam egy kompromisszumos békét az angolok és a németek között az oroszok ellen.

– Vallásos ember ön?
– Mély isten-élményeim vannak, de érzésben egyik felekezethez sem tartozom.

– Mi volt a véleménye szerkesztőjéről, Milotay Istvánról?

– (Hosszú gondolkodás után.) Lépi ki emberi mivoltodból...

– Erre könnyű volna ezt felelni: ön alaposan kilépett!

– Vezekelni akarok... Hiszen elszökhettem volna...

– Önt, az író, az újságíró, a szellem emberét nem riasztotta vissza a hitlerista eszmétől az, hogy a földön mindenki, aki a szellem és a tudomány értékeihez tartozott – egy-két kivételtől eltekintve – élesen szembe helyezkedett ezzel az eszmével?

– Én nem tartoztam az eszme rajongói közé... (Sokáig gondolkozik.) Ez igaz, amit most mondtak az urak... A szellem minden nagysága ellene volt... Ezen nem gondolkodtam... Gondolni kellett volna rá...

– Hordott ön valamikor monoklit?

– Igen. Az egyik szemem rossz volt. Ezért.

– Szeretett elegánsan öltözködni?
– Szerettem... Blumeknál dolgoztam a Belvárosban...

– Mit szól a könyvegetéshez?
– Borzasztó... borzasztó...

(Megy vissza a cellájába. Mintha részeg volna, – pedig, mint mondja, azelőtt is csak mérsékelten ivott, – imbolyog a korlát és az árnyékokkal teli fal között, a keskeny börtönfolyosón. Lassan megy, tétován, szinte tántorogva. Ahogy vékony, alacsony, rogyadozó alakja után nézünk, a régi hang csendül fel a fülünkben: az érces, tömör, kegyetlenül uszító hang, amely vért és szennyet öntött a mikrofonból.)

A pszichoanalitikus megjegyzése:

Gyermekkorában orvos és pap szeretett volna lenni. Az embergőgyítási és az emberszolidaritás mesterségei jártak a fejében és az emberirtás és az embervadászás publicistája lett.

Olyan hosszú utat tett meg lelkében egyiktől a másikig, mint amilyen messze van a szellemi nyomorúsága a monoklit viselő, a váciúcai szabónál öltözködő dendi úrhatnám életétől.

A szociális nyomorúság nemcsak osztályhelyzet, nemcsak lesújtó gazdasági tény. Lélektani konstelláció is. Az egyén lelki szerkezetétől függ, hogy mire viszi, ha a „kiválni, a különbözni akarás” uralja. Lehet nagyszerű orvos és nagyszerű pap, de lehet újságíró, olyan újságíró, aki ahelyett, hogy sors-társai felemelésének nem éppen vesztélytelen feladatát végzi, úgy akar régi sors-társaitól különbözni, hogy üldözi s nem engedi őket felemelkedni arra a színvonalra, amelyikre ő már eljutott. Vagy másokat üldözve, az ő új, magasabb színvonalán élőkét nincstelenre teszi, azaz olyanokká, akik az ő régi színvonalára süllyednek. Mindezzel természetesen nem könnyít egyetlen egy szellemi sorsán sem. Mert tulajdonképpen már csak egyetlen szellemi sorsra érdeklő: a sajátja.

A történelmi események ismeretében valószínű, ha akarja, megkísérelhette volna a Németországba való menekülést. Gyakorlatilag persze mindegy, hogy a Dunántúlon vagy Németországban fogják el. Így is, úgy is fogásba kerül. De nem mindegy lélektanilag. Valóban, a vezeklés vágyával, a bűnhődni akarással lehet magyarázni azt a tényt, hogy nem menekült társával tovább. A bűnhődési vágy teszi érthetővé azt a viszonylagos nyugalomát, amely a jogerőssé vált halálós ítélet ellenére tapasztalható rajta. Talán egy új korszak joggyakorlata úgy fogja felfogni a spontán vezeklési jelenséget, mint a komoly javulni akarás és javulni tudás szimpptomáját. Nagyon nehéz eldönteni, mi a nagyobb büntetés, a börtön-e vagy a halál. Biztosan vannak, akik inkább a halált választják, mint a kifogástalan magavi-selet esetén is legalább tizenöt esztendő szabadságvesztést. Dövényi Nagy Lajos nem tartozik ezek közé. Egy új büntetőpolitika talán nem is lesz irlagmasabb, ha a börtön és nem a kivégzés mellett foglal állást.

Szirmai Rezső – dr. Gartner Pál
(1946)

A reprint kiadás 2007-ben jelent meg Budapesten...

önök ennek-a számnak csak kis százalékát hitték el, mondjuk csak tíz százalékát, akkor is másfél millió védtelen és fegyvertelen és ártatlan ember lemészárlásáról tudtak!

– Én igyekeztem fék lenni... meg voltam győződve, ha helyemen maradok, akkor tudok valamit segíteni... ha elmegek, sokkal rosszabb jön utánam... Amikor a németek bejöttek, Franz Rothen volt a rádió hírmagyarázója... Szörnyű dolgokat beszélt... Zilahy Sebess Jenő hivatott a külügyminisztériumba, azt mondta, legyek-én a

– Téhetséges embernek tartottam, de tele volt erkölcsi defektusokkal, abszolút jellemtelen volt.

– Számított arra, hogy halálra ítélik?

– Őszintén szólva, nem. Nagyon meglepett... Számítottam tizenöt évi kényszermunkára. Engem a vezeklés mély szándéka fűt... vezekelni akartam... mélységesen hittem, hogy egy igazi demokráciában még hasznos munkát végezhetek... akár egy messzi bányában is...

– Milyen mondatban fejeznék ki éle-te tapasztalatait?

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Hittanoktatás a Hegedűsben (XIII. ker., Hegedűs Gy. u. 3.) minden szombat délután. 06-20-311-9402.

Festmények vétele! Budapesti galéria a Dohány zsinagóga szomszédságában magas áron, azonnali készpénzfizetéssel vásárolja 19. és 20. századi neves magyar festők műveit. Antik 2000 Stúdió. Üzletcím: 1077 Budapest, Wesselényi utca 9. Tel.: 06-1-344-2728, 06-20-924-5370. www.antik2000studio.hu

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Farkas Zsolt vízvezeték-szerelés, gázkészülék-javítás, lakásfelújítás. Tel.: 242-2028.

Háziorvosi és eu. fogl. rendelés Zuglóban, XIV. Róna köz 6. Szerda-csütörtök 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 251-8525.

Fogorvosi rendelőm címe: XIII., Szt. István krt. 4. III. 1. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbitsület és a Mazsihisz vezetősége megállapodott Dávid Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó gyűzmekek körülmetelését vállalja. Amennyiben az Ön családjában ilyen szimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbitsületen a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbitsulet@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermeket Ábrahám szövetségébe felvehesse.

A Chevrá Kadisa sírásót keres a Kozma utcai temetőbe. Jelentkezés: 265-2458.

Pöttös bögrétől a hagyatéka felvásárolom, szemetét elszállítatom, lakását utána összetakarítom. Harsányi Ildikó, 06-30-209-3463.

Eladó XIII. ker.-ben 36 m²-es, 1 szobahallal, kiskonyhás, Pannónia utcára néző, I. emeleti lakás. 12 millió. 06-20-929-2186.

Belvárosi, panorámás, nívós, 2 szoba + étkezős, 75 m²-es, összkomfortos lakás kiadó. Tel.: 06-30-213-8841.

Vígszínházhoz közel turistáknak lakás kiadó. Tel.: 06-30-346-2223.

Házi ápolást vállal referenciákkal rendelkező fiatal nő. 06-30-380-1267.

Kereskedő és becsüs ügynökség hagyatékot, gyűjteményt ad-vesz Tel.: 06-30-928-7792.

Keresés! Keresem mindazokat, illetve azok leszármazottait, akik 1946 és 1948 között a rákosszentmihályi árvaházban éltek. Ornstein Anna, e-mail cím: a2727b@aol.com, postacím: 60 Longwood Avenue, Brookline, MA 02446, USA.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

ujelet01@freemail.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 3120 Ft

Külföldre 5760 Ft/év

USA és Izrael: 6240 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjesztő a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsekk: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.

Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft. Nyomtatás:

VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.

ISSN 0133-1353

Hírek, események röviden

– **A WIZO** a következő ülését április 28-án (kedd) 16 órakor a Frankelban tartja.

– **Az Emanuel Alapítvány** 2009. július 5-én, vasárnap délelőtt 9.30 órakor a Magyar Zsidó Mártírok Emlékművénél, a Hősök Temploma kertjében (Budapest VII. ker., Wesselényi u. 5.) emlékező istentiszteletet tart.

– **Adományok.** Gesztesi János 2000 Ft-ot küldött az Igaz Emberekért Alapítványnak a vészkorszakban zsidó üldözöttek életét mentő Jad Vasem-kitüntetettek megsegítésére. Szegő László 20 000 Ft-ot adományozott a Szeretkórház részére.

– **A Scheiber Sándor Gimnázium** és Általános Iskola szeretettel várja a 2009/2010. tanévben induló első osztályába a 6. életévüket betöltött gyerekek jelentkezését! Kis létszámú osztályban, iskolaotthonos rendszerben kezdenek a gyerekek iskolába járni szeptembertől. Iskolánk nem térítési, csak az étkezési díjat kell havonta fizetni, ezért napi háromszori kóser étkezést biztosítunk. Információ: www.scheiber.hu vagy 469-0282 (Vámos Éva iskolatitkár). Iskolánk címe: 1145 Budapest, Laky Adolf u. 38-40.

– **Holokauszt Emlékközpont.** Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10-18 óra között. Telefon: (1) 455-33-33. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu

Halálozások

Fájdalommal tudatjuk, hogy **Fischer Imre** életének 56. évében elhunyt. Végző nyugalomra helyeztük a miskolci temetőben. A gyászoló család. (x)

1%

Fejezzük ki hálánkat az 1944-ben zsidó üldözöttek életét megmentő és ma már igen idős koruk miatt egyre inkább segítség-re szoruló Jad Vasem-kitüntetettek iránt oly módon is, hogy jövedelemadónk 1%-át megsegítésükre ajánljuk fel.

Igaz Emberekért Alapítvány.
Adószám: 18040094-1-42.

Kérjük, hogy lehetőség szerint külön adománnyal is támogassák a kitüntetetteket. Csekk napközben igényelhető a 341-1261 telefonszámon.

Az **ORZSE** környezetének szebbé tételére tantermeit, folyosóit dekorálni szeretné olyan növényekkel, melyektől hitestvéreink szívesen megválnának. A hallgatói önkormányzat vállalja a szállítást és a gondozást. Ennek szervezője: Kádi Nikolett, a hallgatói önkormányzat egyik elnökhelyettese. Elérhetőség: 06-30-229-9793. A növények új helyéről fényképet készítünk, és az adakozónak eljuttatjuk. Információ: Mazsihisz Oktatási Osztály, Sommer László osztályvezető.

Beteggondozást, lakástakarítást, karbantartást vállal Izraelben tanult szakember, gépkocsival is. Tel.: 383-3390, e-mail: flatrent@t-online.hu

Könyvnyomtatás, füzetkészítés, színes nyomtatás, plakátnyomtatás. Messenger: 315-0264.

Rákóczi út elején csendes, egyszobás, összkomfortos lakás igényes turistáknak vagy hosszú távra kiadó. Tel./fax: 351-1615.

Irodák, lépcsőházak, homlokzatok festését vállalom. Tel.: 06-70-216-0234.

Akarsz végre gatlás nélkül társalogni angolul? Hívjál most! Angol anyanyelvű oktató, 16-30-973-3326, hétfőtől péntekig 9.00-18.00-ig.

49 m²-es, 1 szoba összkomfortos, kívül-belül felújított öröklakás VII., ker., Damjanich utcában eladó. Tel.: 364-2979.

101 m²-es, 4 külön bejáratú szobás, összkomfortos, felújított öröklakás a VII. ker., Damjanich utcában eladó (írodának is). 322-9763.

Albérletet keres Budapesten legalább egy évre (lakásvásárlásig) egyedülálló középkorú nő. Telefonszám: 30-473-4783. E-mail: angel-7@freemail.hu

A Jad Vasem-kitüntetettek támogató Igaz Emberekért Alapítvány díjazás nélküli munkatársakat keres időszakos feladatokhoz. „Együttérzés” jeligré a kiadóba.

XIII., Pozsonyi úton, Szent István parknál 35 m²-es, 1 szobás, IV. emeleti, utcafronti, napfényes otthon nívós, hívóíftes Bauhaus-téglapületben bérlővel vagy beköltözhetően eladó. 06-20-805-4844.

HÁZASSÁG

18 év tapasztalatával várom önt, amennyiben társra vágyik. Az emberi sorsok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8-10-ig, este 20-22-ig. E-mail: gyorgyill@vivamail.hu

Salom társkövetítés. Tel.: 316-0265.

160/65, 65 éves nő megismerkedne hasonló korú férfival. 06-20-208-0215.

Jóképű, 40-es (171/72 kg, kék szemű, barna hajú), nőtlen, gyermektelen, jó megjelenésű, jól szituált, budapesti, zeneművészettel foglalkozó, diplomás fiatalember csinos, gyermektelen, filigrán, hajadon vagy elvált hölgyet keres. Azoktól vár választ, akik valóban családost, gyermeket szeretnének. Tel.: 06-70-210-0005. E-mail: szirteslaszlo@yahoo.com

49 éves, jelenleg mélyen magába zárkózott férfi részére olyan jólelkű, magányos, 45-50 év körüli hölgyt várom, aki vissza tudná adni életkedvét, és esetleg boldoggá tudná tenni. „Budapesti” jeligré a kiadóba.

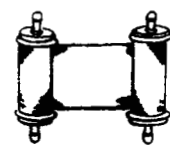
Oroszlán Gyógyszertár

1135 Budapest, Lehel u. 28.

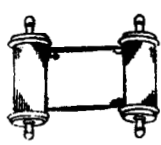
Nyitva: hétfőtől péntekig 8-18-ig

Tel./fax: 339-7525

- Bankkártyát és egészségpénztári kártyát elfogadunk •
- Gyógyszer ingyenes házhoz szállítása a XIII. kerületben •
- Vállaljuk orvosi rendelők gyógyszerellátását •

IMÁIDÓK

Templomok	Péntek este Ápr. 24.	Szombat reggel Ápr. 25.	Péntek este Máj. 1.	Szombat reggel Máj. 2.
Hősök	18.00	9.00	18.00	9.00
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	19.30	9.00	19.30	9.00
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	19.30	9.00	19.30	9.00
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuváros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Rabbiképző-ORZSE				
(Bébkocsis u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	19.30	8.00	19.40	8.00
Alma u. 2.	19.30	8.00	19.40	8.00
Kórház				
(Amerikai u. 53.)	19.00	7.30	19.45	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.30	19.00	9.30
Berzevicsy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	19.00	9.00	19.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	19.30	9.00	19.40	9.00
Teleki tér 22. (szélfárd)		8.45		8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	18.00		18.00	
		Vidéken		
Vác (Oberlander Endre tér 1.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	19.20	8.00	19.20	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	19.20	8.00	19.20	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Füredi u. 1.)	18.30	10.30	18.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.30		18.30	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Április 24.	péntek	Niszan 30.	Gyertyagyújtás: 7.27 Újhold 1.
Április 25.	szombat	Ijjar 1.	Szombat kimenetele: 8.37 Újhold 2.
Április 28.	kedd	Ijjar 4.	Jom házikaron
Április 29.	szombat	Ijjar 5.	Jom háicmáut
Május 1.	péntek	Ijjar 7.	Gyertyagyújtás 7.37
Május 2.	szombat	Ijjar 8.	Szombat kimenetele: 8.49

Tisztelt Olvasó!

Volt Szegedi Lakos vagy Diák!
Köszönjük, hogy több éven át személyi jövedelemadóját 1%-ával támogatta a Szegedi Zsinagógáért Alapítványt. Most is erre kérjük: segítse elő a 106 éves csodás Új Zsinagóga és ugyanennyi idős székhezünk – benne szociális otthonunk, imatemünk – rekonstrukcióját. Adószámunk: 18451621-2-06.
Kérjük, egyidejűleg támogassa a Mazsihiszt is másik 1%-ával, technikai száma: 0358.
Az alapítvány kuratóriuma ***

Tisztelt Olvasó!

Volt Szegedi Lakos vagy Diák!
Köszönjük, hogy személyi jövedelemadóját 1%-ával támogatta a Hagomány Szegedi Zsidó Szociális Alapítványt, amelynek fő feladata a szegedi zsidó közösségek fejlesztése, a szegedi temető építmenyeinek helyreállítása, a hagyományörzés. Kérjük, idén is legyen támogatónk. Adószámunk: 18460887-1-06.
Kérjük, egyidejűleg támogassa a Mazsihiszt is másik 1%-ával, technikai száma: 0358.
Az alapítvány kuratóriuma ***

Tisztelt Adományozó!
Kérjük, hogy adójának 1%-át a már 12 éve működő Cödoko Zsidó Szoc. Nevelési és Kulturális Alapítvány részére ajánlja fel. Alapítványunk zsidó intézmények (kórház, szoc. otthon, klubok, oktatási intézmények) és a zsidó könyvtár adását támogatásával foglalkozik. Adószám: 18049196-1-42. Adományát előre is köszönjük. Az alapítvány kuratóriuma. ***

Alapítvány a Magyar Zsidó Ifjúságért (Almazsi) Alapítványunk a Hasomer Hacair fő támogatója.
Köszönjük, hogy 2008-ban adójk egy százalékával minket támogattak. Kérjük ez évben is a támogatásukat, hogy minél több programhoz tudjunk segítséget nyújtani. Alapítványunk közhasznú szervezet. Adószámunk: 18160855-1-42
Közégi Lajos kuratóriumi elnök ***

A Veszprémi Zsidó Örökségi Alapítvány köszönetet mond mindazoknak, akik 2007. évi személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítvány mint közhasznú tevékenységet folytató szervezet részére felajánlották. Az így kapott 135 174 Ft-ot a Veszprém és környéke zsidósága múltjának kutatására és az Auer Lipót életéről szóló film készítéséhez való hozzájárulásként használjuk fel, a kuratórium döntése alapján. Reméljük, hogy a 2008. évről beadott bevallásukban még többen fogják 1%-os felajánlásukat alapítványunk részére megtenni, amit előre is köszönünk. Adószámunk: 18927467-1-19. ***

Kérjük, ajánlja fel személyi jövedelemadójának 1%-át a Zuglói Talmud-Tóra Alapítvány, 1146 Budapest, Thököly út 83., adószám: 18170696-1-42 részére. Az alapítvány az alábbi közhasznú tevékenységeket folytatja:
– szociális tevékenység, családsegítés, időskorúak gondozása
– tudományos tevékenység, kutatás
– nevelés és oktatás, képességefejlesztés, ismeretterjesztés
– kulturális tevékenység.
Felajánlását előre is köszönjük.
Kurecz Tamásné kuratóriumi elnök

Kedves Barátunk!

Amennyiben méltónak ítéli tevékenységünket, támogassa adója 1%-ával Az Élet Menete Alapítványt!
Köszönjük adományát, és szeretettel várjuk Budapest és Lengyelországban is programjainkon.
Adószámunk: 18184053-1-42
OTP BANK: 11707024-20453651
Kérjük, támogassa alapítványunkat!
Kézdy György – színművész, alapító
Gordon Gábor – elnök, alapító
Székelyi József – színművész, alapító
1075 Budapest, Síp utca 12.
Tel./Fax: +361-413-55-60 • www.eletmenete.hu ***

A Mazsihisz Szeretkórházért Közhasznú Alapítvány kéri, hogy személyi jövedelemadójának 1%-áról az alapítvány javára rendelkezzen.
Az alapítvány célja:
– a Mazsihisz Szeretkórházban a korszerű betegellátási struktúra kialakítása, az intézmény egészségügyi, rehabilitációs, ápolási tevékenységének támogatása, továbbá a kórház mindennapos működésének – a hitéleti követelmények megtartásának – folyamatos segítése.
Adószámunk: 18173503-1-42
Köszönjük a támogatását!

Kérjük, támogassa adója 1%-ával a Frankel Zsinagóga Alapítványt!
Adószám: 18114878-1-41 ***

Tisztelt Adományozó!
Kérjük, hogy adójának 1%-ával támogassa a Magyar Hallássérült Zsidó Egyesületet (MHZSE), hogy minél több programhoz tudjunk segítséget nyújtani.
Adószám: 18055146-1-42
OTP-számlaszám: 11713005-20418083
Felajánlását előre is köszönjük.
Szigeti Györgyné elnök ***

Tisztelt Adományozó! Köszönjük, hogy az elmúlt években adója 1%-ával ortodox hitközségünket és iskolánkat támogatta. Kérjük, idén is legyen segítségünkre.
A magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség technikai száma: 0107
A másik 1%-ot pedig juttassa az Amerikai Alapítványi Iskoláért Alapítványnak, melynek adószáma: 19700557-1-42
Adományát előre is köszönjük.
Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség ***

Érdemes a Scheiber Iskola Alkotó Ifjúság Alapítványa javára rendelkeznie befizetett adójának 1%-áról, mert az alapítvány támogatásából kapnak tanulóink:
– ünnepi alkalmakkor ajándékokat,
– rendezvényeken vendéglátást,
– hozzájárulást az érettségi évében felmerülő különleges kiadásaihoz,
– számos, apróbb segítséget tanulmányi munkájuk során felmerülő nehézségeikhez.
Köszönettel vesszük, ha adója 1%-áról alapítványunk javára rendelkezik.
Az Alkotó Ifjúság Alapítvány adószáma: 18004810-1-42
Az Alkotó Ifjúság Alapítvány javára az alábbi bankszámlaszámra is szívesen fogadjuk támogatást: 11714006-20246510

Kérjük, hogy adója 1%-ával támogassa a magyarországi zsidóságot. Technikai számunk: 0358

Szent Tamás zsinagógája

A torontói hideget, a méteres hóhegyeket magunk mögött hagyva izgatottan vártuk feleségemmel a leszállást a floridai Fort Lauderdale repülőtéren. Az ottani „télbe” megérkezve, a differencia azt jelentette, hogy minimum 30–35 °C a különbség ahhoz képest, amit otthon hagytunk.

Hajónk a Carnival cég hatalmas méretű, Liberty nevű „luxusbarkája” volt, majdnem 3000 utassal a fedélzeten és több mint 1200 fős személyzettel, akik gondoskodtak arról, hogy minden igényünket kielégítsék, s ez majdnem sikerült is. Az első napok szeles és esős időjárásáért persze nem hibáztathattuk a céget, de mikor St. Thomas-ba értünk, az ég kiderült, és a nap is kisütött.

Első kirándulásunk a város feletti emelkedőn álló zsinagógához vezetett.

Itt, a szigeten (még dán fennhatóság alatt) az első zsidók körülbelül az 1655-ös évben jelentek meg, amikor még főleg cukor, rum és melasz kereskedésével foglalkoztak. 1685-ben a sziget zsidó és katolikus lakói vallási szabadságot kaptak. 1796-ban alapították az első zsinagógát, amihez a feljegyzések szerint 1801-ben még csak 5 család tartozott, bár két évvel később a számuk már elérte a 22-t. 1804-ben egy tűz elpusztította a zsinagógát, amit 1812-re újjáépítettek. Az 1823-as évben a régi helyére már egy nagyobb építettek a Zsinagóga-

hegyen. 64 család volt a szigeten, amikor a templom 1831-ben egy újabb tűz martalékvá vált. Ezután épült fel a mai zsinagóga, melyet 1833-ban adtak át, a sziget és a világ zsidósága segítségével.

Az első zsidó kormányzó *Gabriel Milan* volt, akit a dán király nevezett ki erre a tisztségre 1864-ben. Később még két másik zsidó származású kormányzó működött. A zsidók száma elérte a 400-at 1850-ben, így a fehér lakosság felét képviselték. 1914-ben a Panama-csatorna megnyitása után sokan elhagyták a szigetet, és 1942-re már csak 50 zsidó maradt. Jelenleg 110 család él ott, ami azt jelenti, hogy

a mai lakosság száma hasonló, mint az 1850-es években volt. A templom mellett egy kis épületben judaikaüzlet áll, melyben a szigettel kapcsolatos zsidó emlékek és ajándéktárgyak között válogathat a messziről jött látogató.

A templomban szinte minden eredeti formájában látható, a berendezési tárgyak vélhetően még 1833-ban, az utolsó átépítéskor kerülhettek oda. A padok, a bima és a frigszékény mind mahagonifából készültek. A menóra spanyol eredetű, és a 11. század kultúráját jelképezi. A csillárok Európából származnak, valószínűleg Hollandiából. Eredetileg az összes világítótest olajjal működött, egy részük ma már árammal üzemel. A frigszékénytől balra eső mives, nagy széklet hagyományosan, britek alkalmával, háztól házig szállították.

A sül falai kőből és Európából származó téglából épültek, amiket a kereskedelmi hajók hoztak magukkal, hogy a majdnem üres raktérek feltöltsék a hajó egyensúlyozására. Aztán kirakodták, hogy a helyére a szigetről eredő áru kerüljön. A malter homok, mészkő és melasz egyvelegéből állott össze, amit a legenda szerint a sziget gyermekei szívesen nyalogattak a melasz édeskes íze miatt.

Az ablakok kiképzése alkalmas komoly hurrikánok „fogadására” is, fékezve a szél erősségét. A sül négy tartószlopa Dániában, úgynevezett rekerített téglából készült, az ősanját: Sárát, Ráchelt, Rebekát és Leát szimbolizálva.

A sül sajátossága a homokpadlózat, ami nem ritka a Karib-szigeteken, talán olvasóink emlékeznek a dominikai Sosuában lévő zsinagógát bemutató írásomra, ahol szintén ezt figyelhettem meg. Lehet, hogy így emlékeztek Mózes 40 éves vándorlására a sivatagban, de a spanyol inkvizíció alatt a léptek zaját és az ima hangját is visszafogottabbá tehet.

Jelenleg ez a legrégebbi, folyamatosan használt templom amerikai zászló alatt. Különösen büszkék a ma ott élők arra, hogy 1833 óta csak egyetlen egyszer, az 1995-ös Marilyn hurrikán során nem tudtak szombati imát tartani. 1996-ban ünnepelték a Hebrew Congregation of St. Thomas (St. Thomas-i Héber Gyülekezet) 200. évfordulóját.

Aki eljut erre a gyönyörű szigetre és felkaptat a templom felé vezető néhány meredek utcácskán, az nem csodálhat. Belépéskor a látogatót az életheti át, hogy évszázadok kultúrájával találkozik, megelevenedik a múlt és harmonikus egységet alkot a mával, a jelennek. Ami különösen melegebb érzéseket adott nekem, hogy az ablakokon kinézve nem magas hóbučkákat láttam, hanem a szél lengette pálmafák leveleit.

Eljönne mindig jó a hidegből a melegbe, de ugyanez visszafelé? Nem kívánom senkinek! A torontói repülőtéren mínusz 15 °C fogadott.

Hazaértünk a fagyos valóságba!

Paul László, Toronto

Mandlerék öröme

– Tudósítónktól –

Mandler György New York-i komputerfejlesztő egy halálonaton született 1944 nyarán, a Szegedről bevagonírozott zsidók ezrei között. Számára is rejtély, hogy édesanyja és a névtelen segítők miképp tudták életben tartani hosszú hónapokig a csecsemőt Theresienstadt koncentrációs táborában. Talán nem túlzás, ha mindezek tükrében Samu unokájának márciusi, harmadik születésnapja maga volt a csoda.

A család ebből az alkalomból Brooklyn etnikailag egyik legértékesebb helyszínén, a főleg kelet-európaiak és oroszok lakta Sheephead Bay zsinagógájában rendezte meg az odahaza talán csak a legvallásosabbak előtt ismert szertartást, a hajvágási ceremóniát, amelyet egyesek a bár micva első állomásának is tekintenek, és amelyet ortodox családokban a zsidó fiúk harmadik születésnapján rendeznek meg. A Mandler család azért nem az a szigorúan vallásos család, amit elsőre gondolnánk róluk az ortodox szó hallatán. Pusztán istenfélő, hagyományörző magyar zsidó család. Immáron 20 éve élnek Amerikában. Rendszerint még ugyan váltottak, de a hazai demokratikus átalakulás kalandjai helyett egy másik „új világban” indultak útnak. Volt nekik saját szabadságuk – még az „átkosban” is áptolták a hagyományokat. A nagypapa, Mandler György Szegeden Schindler Józseftől kapott vallásos neveltetést és egészséges zsidó öntudatot. Olyat, amely nem csak a holokauszt-élményen alapul. Nem csoda, hogy hálával idézi fel a hitközség egykori szellemi vezetőjét. Arról nem is beszélve, hogy Mandler Györgyné édesapja, megboldogult Rozenfeld Mózes a sztálini vastilalmak alatt még Munkácscon titkos imádkozásokon is kockáztatta a család „kommunista tisztességét”. Ezzel együtt Mandlerék hetvenes években született fiai (Gábor, Samu édesapja és Dávid) közül egyiknek sem volt hajvágási szertartása. „Templomba jártunk a fiúkkal, amikor már Pesten éltünk, tanultak is héberül derekasan, de azért akkora zsidók mi sem voltunk...” – válaszolja a miétre az eseményre szinte véletlenül odakeveredett Új Élet-munkatársnak Mandler nagypapa a zsinagóga előcsarnokában. Odabenn közben kicsik és nagyok – házbéli szomszéd gyermekek és a család rokonai, barátai, olyanok is, mint Róhrig Géza, a New Yorkban önkéntes száműzetésben élő (egyik legeredetibb kortárs, zsidó) költő, vagy a nyugatos Ignotus leszármazottja, Vásvári Lujza, amerikai egyetemi professzor – készülődnek Samu hajvágására. A kísérőzenét Mandler Dávid szolgáltatja, Samu nagybátyja, aki a zsidó folklór remekei és amerikai öröközlékek mellett magyar dalokat is énekel. De a hazai dallamok nélkül is elég magyar szólam száll a vendégek között járkáló külsős vendég felé. Ez teszi kiváltképp otthonossá a rendezvényt. Zsidó amerikai magyarok, ha összejönnek... Jó látni, hogy jól van-

Zsidó hitközségek határ menti találkozója

2008. május 30–31-e, a zsidó hitközségek, közösségek határ menti találkozója óta rendszeressé váltak a közös vallási rendezvények, sőt jelentősen kiszélesedtek az együttműködések. A zsidó tradíciók erősítésében, a kultúra ápolásában, a barátság elmélyítésében találtak egymásra a magyar, a szerb, a horvát, a bosnyák stb. hitsorsosok. A határ menti találkozókat Halbrohr Tamás, Szabados Róbert (szabadkaiak), Damir Lajos (eszéki) és Erdélyi Miklós (hódmezővásárhelyi) hitközségi elöljárók szervezik. Kezdeményezésüket egyetértés és siker koronázta, hiszen egyre sűrűbben került sor közös vallási és kulturális rendezvényre. A szabadkai hitközség többnyelvű zsidó imakönyveket is megjelentetett, amelyekkel megajándékozták a hódmezővásárhelyieket is. Március hónapban a hódmezővásárhelyi hittestvérek két alkalommal is Szabadkára látogattak, előbb zsinagóga, majd púrim vigasságon vettünk részt.

Ugyancsak niszán hónapban az eszéki (Osijek) hitközség meghívásának tettünk eleget. Az apropó a közeli peszach ünnepére történő felkészülés és felrüssülés volt. Ezen a vasárnapon az Eszéktől 12 km-re fekvő híres gyógyhelyre, Bizovacke toplicére utaztunk, ahol 11 hitközség képviseltette magát, a teljesség igénye nélkül a szabadkaiak, a belgrádiak, a pancsoviaiak, a zomboriak, a zágrábiak és a hódmezővásárhelyiek.

A menedzserek részéről a mintegy 300 fős vendégsereget az eszéki Damir Lajos köszöntötte. Felszólalt Erdélyi Miklós ügyvezető elnök is, méltatta a

Erdélyi Miklós a táncosok gyűrűjében

találkozó jelentőségét, köszönetet mondott a pazar fogadtatásért. Áldást mondott Luciano Prelevic zágrábi főrabbi.

A folklórműsorban szemet gyönyörködtető bizovaci népviseletben léptek fel a helybeli ifjú táncosok. Az egyes ruhadarabokat kézimunkával arany- és ezüstszállú hímzéssel látták el, a kiegészítők és a főkötődíszek is hasonlóan nemesfémekből készültek. A táncsoport nagy sikert aratott.

Tamara Milanovictól és a 86 éves Kraus Hildától (eszékiek) tudtuk meg, hogy a vagyont érő viseletek a táncosoké, s ünnepnapokon is szívesen hordják.

Fiatalokból álló újabb táncsoport következett, keleties táncot mutattak be, majd zsidó dallamok csendültek fel. A vendégsereg lelkesen dúdolta a Hava Nagilat, a Dona Dona Donát, a Jerusalamim sel zahavot.

A bőséges ünnepi ebéd elfogyasztása után a gyülekezetnek lehetősége nyílt ugyancsak térítés nélkül az aquapark gyógymedencéiben megmártózni.

Szigeti János

nak. Megvannak. Olyan gondjuk aligha akad, mint a pesti kóserségnek. Vagy mint a lodzi vagy pozsonyi hittestvéreinknek. Persze, a gazdasági válság miatt most kevesebb pénz juthat téli vakációra, vagy kellemetlen az adóemelések, de mégis – a szabadság, az öntudatosság és a korlátatlan vallási szabadság nagyon sokat jelent. Itt tőlük soha nem kérték számon, hogy zsidók-e. Legalábbis az elmúlt 20 évben biztosan.

Közöttük cseperedik a nap főünnepeltje, Mandler Samu. A hároméves óriás. A filozófusforma csodabogár. Sztoikus nyugalommal figyel, ahogy a rabbi celebrálja a hajvágást, amelynek spirituális üzenete az, hogy a harmadik születésnapjától kezdve a fiúgyermek érett a szellemi kalandtúrára, „hivatatosan” is megkezdheti tanulmányait. (Ez a szokás egyébként arra a tórai írásra vezethető vissza, melyben az újszülött gyereket egy fához hasonlítják. Ahogy a fa is egy kis magból kel ki, nő nagyra és hoz gyümölcsöt, úgy a kisgyermek is egy kis embrióból lesz, és gondos neveléssel a tudás gyümölcse megéri. S mint ahogy a fák esetében azt mondja a Tóra, hogy Istennek bemutatott áldozatként tilos az első 3 évben leszedni a fa gyümölcsét, úgy a kisfiúk haját sem vágják le az első három évben.) Samu aranyfürtjeit percek alatt megdezsámlja a tisztas vendégsereg. A csöpp emberke meg csak áll egy helyben a rabbi mellett egy széken, és engedelmesen, szeretettel figyel, ahogy a rabbi (megszokott módon) pénzért engedi oda az ollóval haját nyisszantókat. A család elérzékenyülten figyel, ahogy a pár hónapos Lili bátyja és az ötéves Dani kisöccse miképp folytatja azt a hagyományt, amelyet a magunkfajta asszimilált pesti zsidók sajnos csak könyvlapokról, filmekről vagy szerencsés meghívásokból ismerhetnek...

Samut különösebben nem hatja meg az érzélgősök hada. Megkérdezi mamáját, hogy leléphet-e már a székéről, és szalad is tovább a gyerekekkel kergetni az ünnepi lufikat. A vendégeknek nem marad más, mint fogyasztani a terület-terület asztalkákról, és a jól bevált szmúzolás!

Wallenstein V. Róbert
New York, Brooklyn